
ŠUBAWSKI

Revija Gimnazije Jožeta Plečnika / Ljubljana

Letnik IV / enojna št. / marec 2018

Šubawski nima omejitev in zato lahko obstaja.

Zakaj bi šola potrebovala svoj dijaški časopis? Je imeti prostor, v katerem se dijaki lahko prosto izražajo, brez večjih poseganj profesorjev v njihovo mnenje, takšna redkost? Šubawski je tu prav s tem namenom. Ponuja priložnost vsakemu dijaku, ki želi izraziti svoje mnenje in je dovolj vesten, da ga bo tudi ubesedil. Pomeni svobodo izražanja na vizualen ali pisan način. Tu se lahko pritožimo čez šolsko jedilnico. Ali pa nad strukturo, ki jo tvori izobrazbena institucija. Šubawski nima omejitev in zato lahko obstaja.

Biti avtonomni dijaški časopis pa ni preprosto. Odvisen si od sprejemanja publike, oblikovalca, financiranja in tiskarne, manjšo moč ima tudi mnenje mentorja. Pri vsakem členu se lahko pojavi težava, ta pa povzroči zastoj na traku proizvodnje časopisa.

Pomembno je tudi, da časopis izide v fizični obliki. Je celota – ne more obstajati zgolj v obliki PDF na neki spletni strani, ki je nihče niti povoha ne.

Kljub vsemu pa šolski časopis ni trajna stvar. Biti dijak je tvoje začasno stanje; tako tudi ekipa, ki ustvarja časopis, ne mora ostati stalna. Včasih se s prihodi in odhodi forma časopisa spremeni popolnoma. Včasih s prevelikimi spremembami časopis izgine. Pa vendarle, Šubawski o(b) staja tu, če ne za dolgo časa, pa vsaj za tistih nekaj srečnih trenutkov.

Tina Tomšič

UREDNIŠTVO:
Lukas Debeljak
Tina Tomšič

OBLIKOVANJE:
Luka Knez

FOTOGRAFIJE:
Samo Jančar
Pia Kunčič

ILUSTRACIJE:
Luka Knez
Ela Puc

LEKTURA:
Nataša Šipek

MENTORICA:
dr. Nadja Gnamuš

VSEBINA

A IN B, KOKOŠ IN JAJCA, WARHOL IN KOONS	6
HIPER ARTSY TEKST	8
BANALNOST ZLA IDEOLGIJE	10
MINITEATER: I. BULJAN: MACBETH PO SHAKESPEARU	12
ILUZIJA POPOLNEGA	14
VOJNA PROTI ERORIZMU	20
KOREJA – DOMOVINA SVOBODE	22
SIMFONIJA OTOŽNIH PESMI	23
NE SPRAŠUJ SE ALI SI LJUBLJEN, TEMVEČ ALI LJUBIŠ	24
STRAH PRED POVPREČNOSTJO	26
URA-ZA-OMAMO	28
PATRIARHALNA DRUŽBA	30
NA ENI STRANI TISTI	32
IMPLICITNO ZLO ALTRUIZMA	34
INTERVJU Z DR. GNAMUŠ	38
DEPRESIVNA ROMANCA	40

A IN B, KOKOŠ IN JAJCA, WARHOL IN KOONS

V internetni dobi, kjer se distinkcije med laičnim mnenjem in ekspertizo stalno zamegljujejo in preoblikujejo, pogosto pride do pojavnosti, kjer se obravnava določeno strujo od poljubne točke dalje, brez ozira na njen izvor ali razvoj.

S tem seveda ni nič narobe, kakofonija podatkov, ki smo jo danes deležni nam omogoča razne pojave rekonceptualizirati in povezovati z drugimi pojavi, na nove, sveže in iznajdljive načine. Po drugi strani pa se hitro razvijejo pogledi, pogosto pritični umetnikom in umetninam, ki zagovarjajo vzrok, točko A, in popolnoma zavračajo njeno logično posledico, zaključek, se pravi točko B.

Z umetnostjo v mislih ciljamo predvsem na specifičen precep, ki je zaznamoval 20. stoletje kot prehodno obdobje iz nekakšnega, obče razumljenega 'tradicionalnega' v 'sodobno'. Velika večina 20. stoletja je pričala sunkovitemu vznikanju, umiranju, in menjavanju estetičnih in miselnih struj, ki jih danes pogosto poimenujemo 'avantgarde', kasneje pa tudi 'neo-avantgarde', 'post-modern art' itd., pod katero med drugimi tudi spada 'pop-art'. Pop-art izpostavimo, saj se

želim še toliko bolj približati arhetipskemu primeru A in B točke, in sicer Andyju Warholu. Vsi seveda poznamo in obožujemo Andyja Warhola, stoji na samem vrhu pre-sodobne umetniške produkcije oz. velja kot utemeljitelj same tranzicije iz pre-sodobnega v sodobno. Njegov vpliv in priljubljenost segata od umetniškega kanoana, ki ga narekujejo sholastični diktumi, pa do običajnih 'ljubljskih hipsterjev'. Warhola je torej mogoče definirati kot točko A, skoraj vse na področju vizualne umetnosti, če karikiram, pa je mogoče definirati kot točko B.

Ampak, da ne posplošujem bi bilo bolj primerno za točko B vzeti titane sodobne umetniške scene, znanega predvsem po svojih radikalnih, hiper-seksualnih, trash-estetskih fotografijah s Čičolino in po svojih aluminijastih-jeklenih, svetlečih 'baloon' živalih. Cene del Jeffa Koonsa na sodobnem trgu umetnin daleč presegajo karkoli v njihovem okolišju, mogoče z izjemo kitajskega aktivista Ai Weiwei-ja in britanskega umetnika Damien Hirsta. Že ena sama bežna primerjava barvnih shem, ki jih Warhol uporablja v svojih znanih in priznanih 'pop-art'

portretih in ki jih Koons uporablja v svojih aluminijastih kipih nam ogromno pove o sorodnosti njunih posameznih estetik, se pravi o vplivu, ki ga je Warhol imel pri formiranju Koonsovega današnjega uspeha. Če simplificiram, sta si umetnika podobna tudi po svojemu 'mass-production' pristopu do umetnosti in smislu za trend, pop itd, z razliko, da je Koons bolj monumentalen, 'čistejši' in bolj kapitalističen, se pravi oblikovan po lastnemu času in prostoru. Potrebno pa je razumeti, da je tovrstna naveza in interperacija izrazito sholastične narave.

V svoji lastni skromni izkušnji pa odkrivam, da ko govorim sicer inteligentnimi, izobraženimi in razgledanimi vrstniki, pride do zavračanja Koonsa in sodobnih, se pravi današnjih umetnikov te šole, in do skrajnega povečevanja Warhola in njegovega opusa, tez, in vplivov. Po mojem mnenju je tovrstno zavračanje umetniške kontinuitete podobno kot to, da bi poljubljali kokoš, in stopili na njeno jajce.

Čeprav sem v pritičnem članku ilustriral lastno tendenco do 'tradicionalnega' mišljenja umetnosti, pa nikakor

ne morem delegitimizirati današnjega 'hitrega, internetnega' mišljenja, in ga večkrat, tako zavedno kot nezavedno, tudi sam koristim. Konteksti, ozadja, referencialno znanje je mnogokrat postranske in včasih nepotrebne vrednosti.

Primer kokoši in jajca, A-ja in B-ja, Warhola in Koonsa razpiram predvsem zaradi vprašanja, če je možna srednja pot, kako je lahko začrtana in implementirana? Ali je res edina možnost misliti in biti ali za knjigami, v utemeljenih, nefleksibilnih miselnih strujah ali pa skozi internet, v bliskovitih in praznih, nekontekstualiziranih prostorih, ki okoriščajo današnjo 'mentalno' zmešnjavo pod pretvezo legitimnih, dolgotrajnih procesov? Na kateri točki, če sploh, je možno združiti 'počasni um knjige' in 'hitri um interneta'?

Lukas Debeljak

Sprva je bila tema. Nato Šepet v Ušesih slehernika, in Bobni, ki so bili v vsakem slehernikovemu Atomu: „Viktorija, Slava, Imakulata.“ Tako se je čez svet izrisalo to strašno strastno bitje: ŠUBAWSKI. Bil je prvi dan.

Bilo je še mnogo dni, mnogo smrti in življenja, nekje vmes poezija, kot zrak.

Je nešteti dan, slehernik. Beri to. V rokah držiš bitje iz papirja in listov ter besed, staro, zgrbančeno. Poslušaj to, slehernik. Šumi prasila tega, kar je včasih bil Šubawski, feniks, razpostrt čez stene šole in duše, suhe duše dijakov.

Zlato gre v gnoj.

Apolitičnost

Disidenca

I

Jok

Odhodi, vselej.

Plamen gre v pepel. Feniks je zložil svoja krila na hrbet in povsili glavo. Pepel pada iz neba, kot dež, kot solze.

Drago dijaštvo in profesorski kader Gimnazije Jožeta Plečnika, uredništvo in žile in mišice in kože našega feniksa, tista sama iskra, se Vam iskreno opravičuje za padavine pepela, ki danes rosijo očesa in obraze.

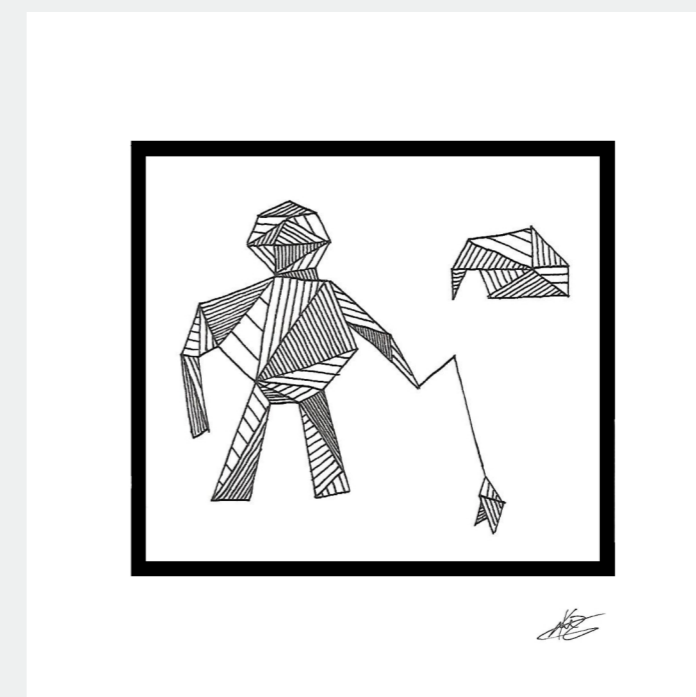
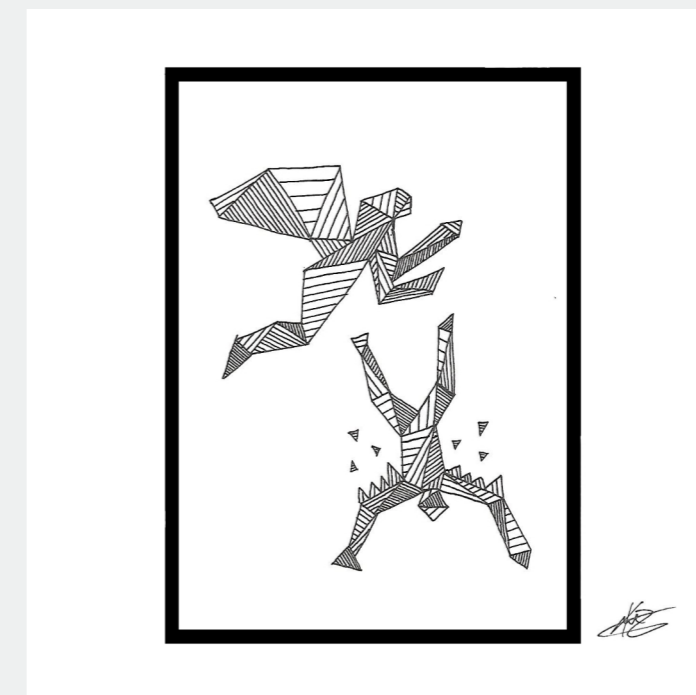
Bil se je boj. Feniks je dvignil desno krilo in je padlo, pod težo pasivnosti, apatičnost in strahu nas, dijakov, rdečih plamtečih peres, zdaj spečih. Feniks je dvignil levo krilo in je padlo, pod težo nerazumevanje, utrujenosti in cenzure, vas, profesorjev, rdečih plamtečih peres, zdaj spečih.

Je tema. In pepel. Je prvi dan. Iz sive je vzknila iskra. Bo požar, bo ptica, inferno razpet čez modrino obzorja? Bo na ustnicah dijakov, viseč po stenah šole, bo v zbornici, v preseženih nakladah, bo v skupnem smehu uredništva in ravnatelja?

Bo feniks spet sklenil levo in desno krilo v večni krog?

Bo Gimnazija Jožeta Plečnika?

Z ljubeznijo in hvaležnostjo,
ŠUBAWSKI

Banalnost zla ideologije

21. stoletje je nedvomno stoletje ideologije. Za razliko od vseh ostalih ideologij prejšnjih stoletij je ideologija v našem času, zaradi posledic globalizacije, mnogo obširnejša kot kadarkoli prej v zgodovini. Živimo v dobi ugodja, Hollywooda, pornografije, seksualne odprtosti, marihuane in poceni seksa. Že tipični idiotski televizijski program bo ponavadi vseboval najbolj klišejske filme (npr. James Bond ...), reklame, ki se počasi same po sebi vedno bolj oddaljujejo od izdelka, ki ga pravzaprav sploh oglašujejo, TV-serije, ki se nam velikokrat zdijo mnogo zanimivejše od našega banalnega življenja. Zdi se, da se nam pravzaprav sploh ni več potrebno truditi zabavati same sebe. Vse, kar je potrebno, je to, da se usedemo pred nek ekran in gledamo pred nami premikajoče se slike popolno dodelanih žensk in estetsko dovršenih moških, ki igrajo v filmu. Največkrat tudi smeh ni več potreben, kajti tudi to je že posneto in predvajano pri raz-

nih »stand-up« komedijah ipd. Pravzaprav gre za to, kdo najbolj uživa, kdo ima boljši avto, »lepšo« ženo, več sledilcev na Instagramu. S te perspektive pravzaprav živimo v družbi, kjer si outsiderski idiot, če ne uživaš, ne slediš sistemu in se ne trudiš po svojih najboljših močeh, da bi bil najboljši. Ne samo to, da je vse usmerjeno k temu, da postanemo najboljši. Ironično je ravno to, da tega ne smeš priznati: če boš rekel, da si želiš biti najboljši tam, tam in tam, bi bila to vendarle nesramna aroganca grebatorskega posameznika. Na nek način bi lahko rekli, da človeka vrlin v naši družbi nadomešča človek ambicij. Treba se je oviti v nekakšno lažno masko ponižnosti in politične korektnosti. V današnjem času se zdi, da je človek do nekoga žaljiv ne, če ga žali, temveč če mu ne da komplimenta! Slovenski filozof Slavoj Žižek je prišel do zelo zanimive ugotovitve glede ameriškega Starbucksa. Starbucks je dražji od preostalih kavarn, ki so tudi po kvaliteti primerljive z njim. Zakaj? To je posledica njegove ideološke pozicije. Prednost Starbucksa je ne samo to, da je vse lepo urejeno, ima visok socialni status, še celo tvoje ime ti napišejo na kozarec. Zakaj se tam plačuje premijo na čisto vse? Ker reciklirajo, donirajo denar otrkom v Afriki itd. Starbucks ne samo, da mi ponudi možnost konzumiranja sladkih

napitkov, ker grem tja, imam lahko tudi dobro vest, ker dam denar za »dobre namene«. Naenkrat nisem le posameznik, katerega edina težnja je konzumiranje. Ne, ne! V Starbucksu sem povzdignjen v pozicijo ekološkega naravovarstvenika z dobrodušnimi humanističnimi težnjami, ki skrbi za izobrazbo »otrok v Afriki«. Ne samo da popijem svoj kapučino, hkrati pomagam okolju in soljudem. Ko popijem, grem lahko z dobro vestjo domov, vedoč, da sem naredil dobro dejanje za svoj planet. To je primer banalnosti ideologije. Ideologija ni nekakšen bavbav, ki ti opere možgane. Ne kontrolira je nobena svetovna elita s slabimi nameni za naš svet. Je bolj kot ne nekakšna organska tvorba, v okviru katere gledamo na svet in v okviru katere si postavljamo vrednote in v okviru katere se tudi obnašamo. Seveda bi bilo napak reči, da je sama po sebi škodljiva. Menim, da je pravzaprav nujno potrebna za tekoče delovanje družbe. Zdi se, da je za učinkovito delovanje človeške družbe potrebna vsaj nekakšna minimalna stopnja homogenosti. Kaj pa je žrtev, ki jo moramo plačati, da pridemo do te homogenosti? Nasilje nad posameznikom. Če si želimo biti »uspešni« v okviru neke ideologije, se moramo biti sposobni stlačiti v njen okvir. Mnogi so v to prisiljeni. Nekateri to naredijo prostovoljno.

Najverjetneje idealne utopične ideologije ni. Ideologija ni samo to, da veš, da so ocene pomembne in se zato učiš, ker imaš drugače slabo vest. V tem primeru ideologija ni pomembnost ocen. Posledica ideologije je v tem primeru slaba vest ob neučenju. Zaenkrat se zdi priti do utopične »ideološke strukture« nemogoče. Mogoče pa je ravno ta, v kateri živimo danes, idealna. Težko je reči, kajti ljudje smo tako zelo omejena bitja. Morda bi bilo lahko še mnogo slabše, kot naj bi bilo že danes.

Banalnost ideologije je na nek način ravno v tem, da se je ne zavedamo (vsaj veliko večino časa). Velikokrat se sprašujemo, kako so bili lahko v preteklosti ljudje taki idioti, da niso videli, kakšne grozne stvari se dogajajo. Kako so lahko Nemci pobijali Jude? Kako so lahko Američani živeli v sužnjelastniški družbi? Osebnostno menim, da bodo nedvomno v prihodnosti govorili o našem barbarskem odnosu do homoseksualcev in še o zgražanju glede našega odnosa do okolja ipd. Najverjetneje se bo veliko ljudem ob takih vprašanjih neverjetno hitro aktiviral refleks »pravicejev in zaslužnjevanja črncev se vendar ne da primerjati, ali si zmešan?«. Ravno ta refleks, menim, je ideološkega značaja. Ko pridemo do neke točke, kjer je težko ločiti med intelektualnimi in čustvenimi argumenti.

Seveda mi lahko kdo na tej točki očita, da se s takim argumentom da razrožiti skoraj vsakršno mnenje. Se strinjam, to je res. Na nek način iz mojega pogleda hitro pridemo do neke točke, kjer smo prepričani, da kritično razmišljamo in delamo »pravo stvar«, čeprav smo morda ravno takrat najgloblje v obzoru ideologije. Ravno zato pa je treba imeti o takih temeljnih temah več dialoga, kajti to ni le gola abstrakcija, ki se nas ne tiče. Nikakor ne. Gre za ključne koncepte, o katerih se premalo govori.

Ali niso ravno ti najpomembnejši?

Klemen Požlep
gim. Bežigrad

MINITEATER: I. Buljan: Macbeth po Shakespearu

Macbeth po Shakespearu, zadnja predstava dramatika Ivice Buljana v Mini teatrovem repertoarju gledališča Post-Drama predpostavlja globoko zarezo med obliko in vsebino umetnine in ker ji te distinkcije ne uspe ne upravičiti ne vzdržati, predstava razočara ne le na obeh posameznih ravneh, vendar, kar je najpomembnejše, tudi kot celota.

Shakespearjev Macbeth je delo po kopitu Hamleta, ki govori o enem posamezniku, ki zaseda več vlog, in sicer vlogo morilca, izdajalca, bojevnika, heroja ter antiheroja, in spremlja njegov vzpon in seveda tudi padec, razpet med večimi brezni. Raziskuje koncepte zvestobe in krivde, moške želje po dominaciji in biti dominiran, nasilja, homoerotike itd.

Delo je dramatično, krvavo in nasilno, brez popušcanja v intenziteti ritma ali vsebine, tako da je Buljanov pristop (značilen tako zanj kot za gledališče Post-Drama na splošno) hiperagresivne estetike, kjer so prizori golote, pretepanja, pljuvanja in kričanja podkrepjeni z zadimljeno rdečo svetlobo in pletoro težkih basov, upravičen. Problem je, da predstava večino svoje moči stavi le na radikalnost te reprezentacije (kar je

Via Negativa na slovenski oder vpeljala že desetletje nazaj) in se iz nje ne trudi izgraditi lok, ki bi z dinamičnim telesom dejansko poskrbel za dejavnike šoka. Prve besede teksta so zakričane in od tod naprej se ne spremeni marsikaj.

Intenziteta predstavitve sicer ponuja par izjemnih prizorov (Macbethov umor kralja pod stroboskopskimi lučmi, gol, popljuvan Macbeth, spominjajoč na Jezusa in odet v rdečo svetlobo), a načeloma razvrednoti fizikalne ekstreme, do koder spoštovanja vredni igralci zaidejo, učinkuje monotono ter votlo.

Na površini se torej Macbeth po Shakespearu izdaja za radikalno, avantgardno vrsto dogodka, struktura in slog govornjene vsebine pa pričata ravno nasprotno.

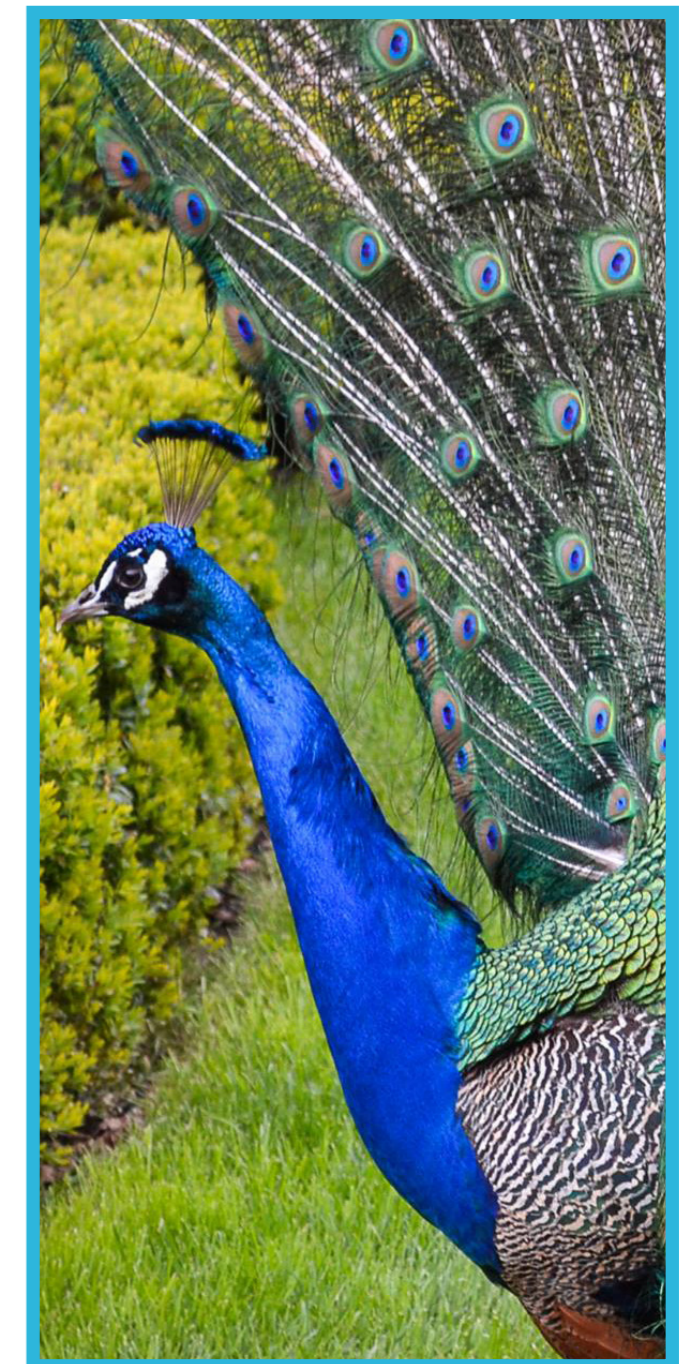
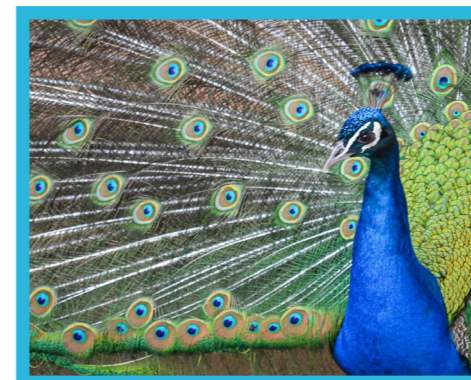
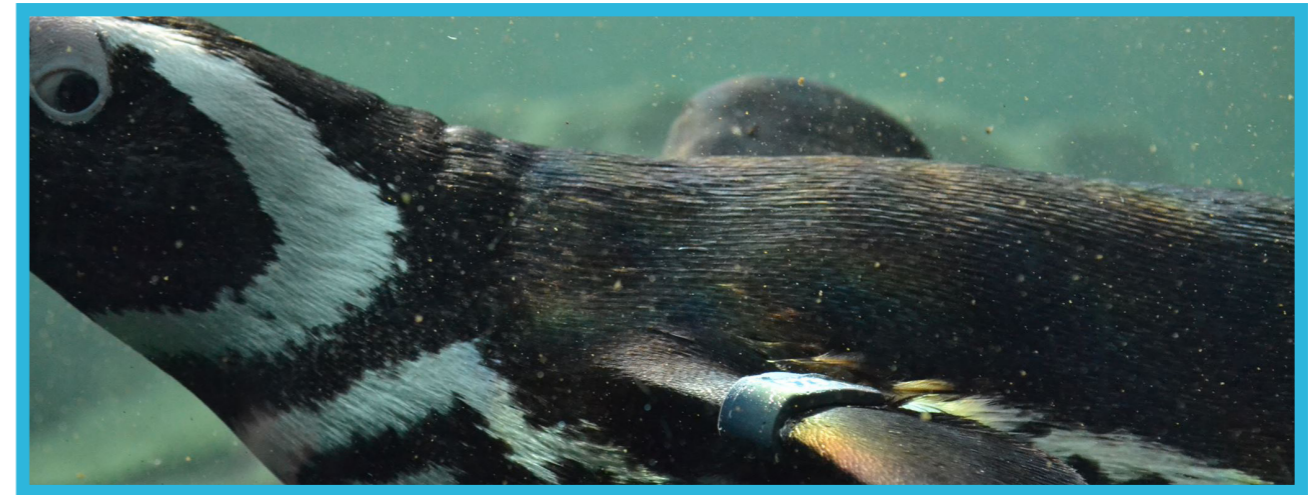
Predstava traja dve uri in še nekaj. Vzdržljiva ekipa odigra popolnoma vsak prizor izvirnega dramskega teksta v dialogih in monologih, ki so slogovno in atmosfersko precej tradicionalni (pogosto pride do inverzije besednega reda, rim itd.).

Macbeth po Shakespearu je vsebinsko konzervativno delo z radikalno obliko, kar vodi do pogosto kaotične in (tako prak-

tično kot intelektualno) nejasne celote. Zdi se, da je bil Buljan, kot sam Macbeth, razpet med dvema obratnima umetniškima vizijama in je (podobno kot Macbeth) želel izvršiti obe, se pravi v končni fazi nobene.

Predstava se sicer za svoj prav strastno bori s strašnim fizikalnim delom igralcev, z nekaj legitimno šokantnimi ali nepredvidljivimi prizori in občasno humoreskno interakcijo s publiko, a svojega bistvenega precepa nikoli ne preseže in gledalca ob koncu pusti brez besed v najslabšem možnem pomenu.

Lukas Debeljak

ILUZIJA POPOLNEGA PROLOG

Odgovor na to vprašanje je nemogoč. Na katero vprašanje? Odgovor je nemogoč, ker je vprašanje samo po sebi tako, da nam daje upanje na nekaj več, na nekaj, kar nas bo dokončno izpopolnilo in pomirilo. Se ti zdi, da je tvoj obstoj tako skrajšen, tako banalen, tako absurd, da zanj ne moreš najti smisla? Seveda. Zazri se vase. Gledam vase. Vidim srajco Versace iz jesenske kolekcije, veliko je stala. Poglej globlje! Vidim kosti in rdeče gobaste organe, prepojene s krvjo, kot dobro naoljen stroj. Poglej izza meja svoje fizične stvarnosti in se skoncentriraj na samo bistvo, ki te definira. Tu nič ne vidim. Tu vidim samo temo. Nekam osamljeno je tu spodaj. Kaj te potem žene, da še naprej obstajaš? Nimaš namena, nimaš poti, ki bi te vodila, zakaj? Še sam ne vem, zakaj. Enostavno pozabim na vse skupaj in preprosto sem. Se ti to ne zdi grozno? Nekoč si imel sanje. Sanje o nogometu, ki da gol na zadnji najpomembnejši tekmi prvenstva. Kaj pa si zdaj? Lahko bi rekel, da me je realnost prehitela. Realnost ti je storila hujše stvari. Vsak dan se zbudiš ob isti uri. Narediš osem in pol korakov do kopalnice, kjer si natakneš kravato, ki jo iz dna srca sovražiš. Nogometni stadion je zamenjala siva pisarna, razvnete navijače pa so zamenjali z dolgočasni ljudje, ki te obkrožajo. Zdi se, da so se končno vdali v rutino,

svojo dušo pa pozabili v plastični vrečki nekje v bližini Emporiuma. To je življenje, kaj pa si pričakoval? Tudi jaz sem sanjal ... Sanjal sem o umetniku, ki razvema občinstvo, in dirkaču formule ena, ki je hitrejši od vseh. Te fantazije sem pustil za sabo, ampak zdaj me je strah. Strah me je, saj se bojim, da bo prišel dan, ko se bom pogledal v ogledalo in bo v odsevu ostala samo še razčlovečena apatična gmota mesa. In nekje v daljavi nezamenljiv zvok bolida formule ena, ki švigne mimo in trušč navdušene množice, ki postaja vse tišji ... Danes si poln patetičnih brezveznarjev, celo za tvoje standarde.

ISKANJE IZGOVORA ZA OBSTAJANJE

Dandanes so naša življenja precej drugačna, kot so bila še ne tako dolgo nazaj. Če se usedemo v časovni stroj in odpotujemo za sto let v preteklost, ugotovimo, da imajo vsi ljudje polne roke dela in posledično malo časa zase. Če iste pojave opazujemo danes, so rezultati precej drugačni. Ljudje imamo končno več časa zase, več časa, ki ga lahko namenimo samo sebi, ampak naše navdušenje ne traja dolgo. Zaradi tega pojava ljudje dojamemo precej strašno reč. Za naš lastni obstoj ne obstaja nobena podlaga. Ni razloga, ni namena ... Vsaka stvar v univerzumu ima določeno nalogo, kaj pa mi? Zdi se, da nam narava s svojo

molčečnostjo ne bo pomagala odgovoriti na to vprašanje. Zato iščemo, ampak ... ali zares najdemo? Svoje bistvo lahko iščemo v skrbi zase, zdravi prehrani, redni telovadbi itd. Pa je to pravo mesto za iskanje našega bistva? Ali je vse skupaj le farsa, navaden puh dima, ki nič ne pomeni in katerega edina naloga je to, da nas odvrne od tistega, kar bi zares morali iskati? Lahko bi tako rekli. Ali je računanje kalorij za naslednji obrok res naše bistvo ali pa je le nekaj, kar nas odvrne od tega, da pravega namena nimamo? Mislim, da slednje.

Ciniki in njihov nasprotni pol – romantiki – obožujejo temo, o kateri trenutno razpravljam. Prvi jo izrabijo za kazanje inteligentne prevlade in samostojnosti. Pa kaj, če nimamo namena! Ljudje smo itak grabežljivi in pomilovanja vredni stvori. Koga briga iskanje bistva, če bomo na koncu vsi crknili. Tako prepričanje je zavrnitev življenja samega. Živeti v skladu s takimi prepričanji skoraj ni vredno. Ne vem, kaj nas ustavi, da ne odprem ust, se ustrelimo in okrasimo zid z delci svojih možganov. Življenje sili k temu, da ima bistvo, da ima namen. Če mu to odvezamo, postane absurdno in nepotrebno. Spremeni se v slabo šalo, ki jo moramo vsi pogoltniti. Kako lahko taki ljudje živijo sami s sabo, ne vem. Ali si res lahko pomirjen in sprijaznjen sam s sabo, če

imaš taka prepričanja? Mogoče si lahko, jaz pa zase vem, da ne morem biti. Omenil sem tudi romantike, ki to temo izrabijo za razglasanje svoje bolečine. Zdi se, da proslavljajo svojo mizerijo, kot da hočejo biti za vedno nesrečni. Narišejo nam svet, ki je eno samo trpljenje. Večna nepretrgana veriga stvorov, katerih edini namen je, da se rodijo v čakalnico za smrt in potem, uganili ste, umrejo. Pa je to res? Tega vprašanja so se pred mano lotili že precej pametnejši umi, ampak bom vseeno poskusil. Eden izmed stereotipnejših odgovorov na to vprašanje je, da mora vsak posameznik zase in neodvisno od drugih poiskati svoje bistvo. Pri tem me moti to, da to ni ravno odgovor na vprašanje, ampak bolj spodbuda za to, da pač že takoj ne obupamo. Nekateri pravijo, da moramo, preden lahko spoznamo svoje bistvo, najprej spoznati sebe. Ampak to je težko, saj je že odgovor na to vprašanje tema za neki drugi filozofski esej. Naš jaz nam pri tem ne bo pomagal. Če se spet ozremo po stereotipnih odgovorih na vprašanje, naletimo na zanimivo odkritje. Vsi imajo podoben fundament, in sicer, da se bistvo skriva zakopano v človeku samem. Obrnimo to formulo na glavo in se vprašamo nasprotno. Se naše bistvo res skriva v nas? Ozrimo se naokoli. Kaj vidimo? Vidimo ljudi, take kot mi, zmedene in brez namena. Zakaj živijo, če nima-

jo za kaj? Kaj jih vsak dan žene naprej? Oni sami od sebe že niso zmožni tega, je pa nekdo drug. Vsi ostali ljudje okoli njih. Veš, moje bistvo nisem jaz, ampak ti. Nasmeh lepega dekleta (najbrž narejen in vljudnosten), to je nekaj, kar mi polepša dan. Ko srečam prijatelja in mi pove slabo šalo, ki jo je izvlekel iz neke greznice na internetu. Vse moje veselje, vsa moja žalost, vsa moja bit se ne skrivajo v meni, ampak v drugih. Vzajemno si ljudje podajamo bistva, jaz tebi in ti meni, in to je tisto, kar nas sili naprej, kar nas vsak dan prepriča, da gremo skozenj.

Ves čas smo ljudje svojo esenco iskali v sebi in s tem delali napako. Ozrimo se naokrog. Koliko ljudi je, ki jim pravzaprav ni vseeno za nas. Zaradi njih svet ni le čakalnica na smrt, ampak je mnogo več. Je niz spominov. Prvi spomin na to, ko sem prvič uspešno speljal avto in veselje, ki je sledilo, spomin na osnovnošolske dni, ko se je zdelo, da sem sam. Ni pomembno, ali so dobri ali slabi, na koncu smo hvaležni za vsakega izmed njih.

JOKER NIMA PRAV

»You know ... when the chips are really down, these civilized people, they'll eat each other.«
JOKER

Naj najprej pojasnim eno stvar, za tiste, ki ste bili malo zmedeni ob citatu na začetku. Citat je

vzet iz filma The Dark Knight (Vitez teme). Čeprav se mi zdi, da je vsa hvala, ki jo prejema ta film, precej pretirana (v zadnji instanci gre za milijonarja, ki se oblači v kostum netopirja in se bori s tipom ki se rad našemi v klovna), me je vedno privlačil njegov glavni antagonist – Joker (tip, ki se rad našemi v klovna). Joker pa ima nekaj skrajnih prepričanj glede ljudi in njihovega načina življenja.

Za začetek gre za sadističnega moralca in moralnega sprevrženca, ampak to ga ne moti, saj ima naslednjo teorijo. Vsi ljudje smo primitivne moralne živali. Pretvarjamo se, da smo civilizirani in urejeni, ampak v resnici smo daleč od tega. Joker ima zanimivo mnenje o sebi, in sicer, da se ne pretvarja, kaj zares je. Ne skriva se za moralno, ki jo prezira, in požvižga se na vse vrednote, ki jih mi, drugi ljudje, tako cenimo. Vse te stvari so po njegovem mnenju le del konstrukta človeškega uma, ki se hoče prepričati, da je dober in moralen, pa je vse prej kot to. Joker se je teh spon otresel in to mu je omogočilo, da je postal točno to, kar je, brez kakršnegakoli pretvarjanja. Kaj je rezultat teh skrajnih idej? Posameznik, ki uživa v kaosu, trpljenju drugih in se ne zmeni za dobrobit ostalih, ampak le za svojo. Če zelo primitivno strnemo: človek ima nekaj čudnih prepričanj. Najstrašnejša stvar pri njem pa niso gro-

zote, v katerih tako uživa, ampak to, da je njegov argument precej smiseln. Če pomislimo, se to vidi v našem vsakdanu. Poglejmo si pretresljive posnetke žrtev srčnih napadov, ki se zgrudijo sredi ulice vsem na očeh. Posameznik doživi srčni napad in se zgrudi na tla. Pričakujemo, da bodo mimoidoči iz človekoljubja pomagali ponesrečencu, ampak to se ne zgodi. Človek umira vsem na očeh, pa to ne sproži niti ene reakcije sočutja ali pomoči. Kje je tu morala, ki jo tako cenimo? Ni je! Ko nas nekdo pokliče po telefonu, se, čeprav nam gre vse skupaj na živce, potrudimo in ga vljudno pozdravimo. Tisti trenutek, ko je pogovora konec, pa začnemo preklinjati istega človeka, s katerim smo se še pred nekaj sekundami prijazno pogovarjali. Zdi se, da se držimo morale in lepega obnašanja samo toliko časa, kot je to nujno potrebno. Zakaj se ne sprejmemo take, kot smo, in začnemo kričati in preklinjati nič hudega slutečega reveža, ki nas bo pravkar poklical? Joker bi naredil slednje, rekel bi da je naredil to, kar se mu je zdelo, čeprav nemoralno, in se sprejel takšnega, kot je. Ampak to je nepravilno. Zakaj? Zato, ker je dejanje Jokerja popolna zavrnitev človeka, ki upa na boljšo prihodnost, ki upa na to, da bi se zares lahko poboljšal. Človeški začetki so bili skromni. Nastali smo iz smešnih opic in se razvili v to, kar smo danes. Pa smo res

ostali fundamentalno enaki, kot smo bili pred milijoni let? Med nami je kar nekaj razlik – največja je, da imamo danes moralo, čast in odgovornost. In ja, govorim o istih stvareh, ki jih Joker definira kot družbeni konstrukt, zakrivajoč našo pravo naravo, ki v resnici sploh ne obstaja. Pa je to, da obstaja le v naših glavah ali zunaj nas, res pomembno? Mislim, da ne. Celoten razvoj človeštva ima eno samo nalogo, to, da se želi izpopolniti in izboljšati. Mogoče je morala laž, mogoče so naše vrednote ena velika šala, ampak dovolj je, da smo mi tisti, ki verjamemo v njih. Zato se mi zdi, da morala ni nekaj, kar zakriva in izkrivlja naš pravi jaz, ampak je čudovito orodje, ki nas ljudi zna usmeriti v pravo smer, ko smo izgubljeni. Njena naloga je, da izpopolnjuje in izboljša ljudi, in s tem omogoči, da se še naprej razvijamo, ne le telesno, ampak tudi duhovno. To sem mislil s tem, ko sem rekel, da so Jokerjeva dejanja popolna zavrnitev upanja na boljšo prihodnost. Obupal je nad tem, da bi postal boljši. Za svojo strahopetnost je obtožil moralo in jo zavrnil. S tem se je spremenil nazaj v žival. Le če se ljudje morale držimo in je ne jemljemo kot nekaj absurdnega, lahko upamo, da bomo v prihodnosti nekaj več kot jezne opice, ki rade jedo banane.

Naše vrednote in prepričanja očitno niso le nekaj, kar nas zakriva pred tem, kar zares smo. Zaradi njih smo danes to, kar smo. Zaradi njih ne živimo več zato, da v nedogled nadaljujemo življenjski cikel. Zdaj živimo za nekaj mnogo več – živimo zase in s svojim življenjem lahko naredimo karkoli. Deterministična narava ne more več krojiti našega življenja, zdaj si ga lahko krojimo sami. Joker se je vdal v kaos. Vdal se je v življenje, nad katerim sam nima kontrole in ga ne določa on, ampak možnost, ki je po njegovem mnenju edini pravični sistem. Svoje življenje je izpustil iz rok in ga predal kaosu in zato sem mnenja, da nima prav.

P. S.: Če se po milijonih let izkaže, da je človekovo iskanje boljše prihodnosti bolna fantazija ljudi, ki imajo preveč časa, mi je iskreno žal.

ARBEIT MACHT FREI

Osebna izpoved

Zadnje poletje sem imel zelo zanimivo življenjsko izkušnjo. Kot vsi mladi sem potreboval denar, ki bi mi omogočil uresničitev načrtov, ki sem jih imel za tisto poletje. Iskal sem delo in ker sem totalno nepraktičen in neuporaben, sem starše izprosila, da so mi našli pisarniško delo. Zjutraj sem pričel z delom, nisem pa si mogel predstavljati, kakšen šok bom doživel po prvem dnevu.

Po koncu delovnika sem iz pisarne izstopil razdražen in jezen. Je to res vse, kar me čaka po vseh teh urah učenja brezveznarij v šoli, prekletost! Stal sem pri kopirnem stroju. Čas se je začel ustavljal. Stroj je iz svojih ust neutrudno pošiljal kopijo za kopijo ... Na tem mestu je res vse ena kopija kopije od kopije. Prišel je trenutek, ko se je ves univerzum nehal vrteti, čas ni več obstajal. Gledal sem kopirni stroj in kopirni stroj je gledal mene. Počasi sem začutil, da se sem se začel spreminjati vanj. Občasno mojo meditacijo prekine človek, ki me vljudno pozdravi. Zanj je že prepozno, v očeh mu vidim, da mu je kopirni stroj izsesal dušo iz telesa. Za njegovimi očmi se skriva le še praznina. Spremenil se je v kamen, ki počne to, kar mu naročijo nadrejeni. Srečen je, ko dela nadure, da zasluži več in si tako lahko kupi več sranja, ki ga ne potrebuje, in tako se vrti svet v nedogled. Vsak dan bo enak, vsak dan bo kopija drugega dneva, ki bo kopija prejšnjega. Pridem v avlo in napravi dam vedeti, da sem tu. Potem lahko stopim za kopirni stroj in delam kopije ali, še boljše, po abecedi urejam liste papirja. Moja duša in dostojanstvo v tem trenutku začneta siliti iz telesa. Stvari se ne izboljšajo niti, ko se zgodi nekaj ne navadnega. Spet se neki nihče dere na čistilko, ki ni pospravila stranišča, za katerega so vsi pozabili, kako se ga uporablja.

Niti krave ne morejo spraviti svojih izločkov na taka mesta, kot to uspe nam. Pisarniški nihčeti se derejo na čistilke, šefi se derejo na pisarniške nihčete in odbor se dere na šefe pisarniških nihčetrov. Tukaj je kot soba brez zraka. Nihče te ne sliši, zato, ker nihče ne gleda in nihče ne posluša. Možnosti za napredovanje v tem podjetju so izjemne, mi razlaga eden izmed zaposlenih, ki verjetno ni spregledal, kakšne stvari se dogajajo okoli njega. Z dobrim delom lahko napreduješ do odbora in tam so plače res dobre. Tukaj mi v glavo šine Bob Dylan. Sogovorniku citiram njegov verz, da z vsem denarjem, ki ga zaslužiš, nikoli ne boš mogel odkupiti svoje duše. Moj sogovornik očitno nima posluha za poezijo, saj naenkrat izgine. To me pusti z mojim edinim prijateljem – kopirnim strojem. Brezglavo pritiskam gumbe in stroj spet bruha iz svojega trebuha kopijo za kopijo. Počutim se kot v komadu Beatlov She said, she said (Iz albuma Revolver; če ga ne poznate, ne vem, kaj počnete s svojim življenjem) in verzi se nadaljujejo: I know how it's like to be dead. No, zdaj vem, kako je, če si mrtev. Brezveze je, ker ne veš, kaj se dogaja, zato, ker si samo še kos mesa. Moje potovanje v neznano zdaj prekine prijetno presenečenje. Videti je, da vsi v tem svetu niso pozabili nase, saj se novi sogovornik želi pogovarjati o

komadih, ki so kraljevali na lestvicah v sedemdesetih in osmdesetih. Zanima me, kako je lahko preživel tako dolgo v tako sovražnem okolju. Precej težko, ampak zdaj, ko ima sogovornika, je lažje. Zaradi komadov iz sedemdesetih sem pozabil, da se še vedno nahajam v delovnem taborišču. Če delaš, se ti ne more zgoditi nič slabega. Nagrajena ni ustvarjalnost, nagrajena je poslušnost. Na koncu dneva lahko svoj težko zaslužen denar porabimo za stvari, ki nam dajo lažen občutek izpolnitve v življenju. Ko se ustavimo pred semaforjem in vidimo sodelavca, ki mu ne gre tako dobro, nas to napolni z veseljem. Njegov patetični Clio ni niti približno tako dober kot moj BMW Serija 3. Na moji roki se svetlika zlat Rolex in ta mi prinese poglede odobravanja mojih sodelavcev. Nikogar ne briga, da sem postal apatičen kos mesa. Ko vidijo moj Rolex, se vsem podedijo sline. Moja duša? Ne vem, kje je. Najbrž sem jo pozabil na kakšni polici prodajalne oblek. Otresem se te grozne fantazije in si obljubim, da nikoli ne bom postal kaj takega. Ko se vrnem v realnost, pred mano spet stoji kopirni stroj. Danes je zadnji dan, zato se potrudim in se spet prepustim monotonim občutkom smrti. Ko končno uspem uiti iz tega kampa in ponovno zadiham, se lahko spet spomnim, da sem pravzaprav človek. Delo osvobaja samo ljudi, ki so

prazni in materialni. Mene je to začelo spreminjati v kamen, dobro, da sem ušel, preden bi se postopek lahko zaključil.

Zdaj, ko vem, kaj me po vsej verjetnosti čaka po šoli, sem prestrašen. Velike kariere, ki nam jih obljublajo, so laž. Hočejo delavce v delovnem taborišču, ki delajo, veliko zapravljajo in tako skrbijo, da se stroj nikoli ne ustavi. Kaj bo z nami? Ne vem. Nimam odgovora na to vprašanje in strah me je, da se bom nekega dne vrnil v delovno taborišče, ven pa ne bo prišel on, ampak ono.

ERNST BLOCH IN UPANJE

»Even if in the building of mere castles in the air the total expenditure one way or the other scarcely matters, from which misdirected and ultimately fraudulently used wishful dreams then result, hope with plan and with connection to the due Possible is still the most powerful and best thing there is. And even if hope merely rises above the horizon, whereas only knowledge of the Real shifts it in solid fashion by means of practice, it is still hope alone which allows us to gain the inspiring and consoling understanding of the world to which it leads.«

ERNST BLOCH

Kaj mi je tako všeč pri Ernstu Blochu? Mogoče mi je bolj kot vsa njegova filozofija in način

razmišljanja všeč to, da je tako kot jaz idealist. Ampak za razliko od mene je Bloch idealist, ki se zelo dobro zaveda vseh ostalih problemov, ki so ga obkrožali. Medtem ko bi ostali pri takih trditvah lahko izpadli navivno, ima Bloch zelo dobre in podkrepljene odgovore, ki nam tako kot njegova knjiga dajejo upanje na boljšo prihodnost.

Bloch ni maral koncepta človeka, ki ga je ustvaril Sigmund Freud s svojo psihologijo. Ni bil pripravljen sprejeti človeka, ki je povsem nemočen in je igračka svojih nagonov ter preteklosti. Če o človeku razmišljamo na tak način, potem je jasno, da je vsaka možnost, da bi se izboljšali in postali boljši ljudje, neuresničljiva. Zato Bloch v svojo filozofijo vpelje koncept še ne biti. Le ta razlaga pot človeka, od tega, kar še ni, do tega, kar bo moral postati – nekaj boljšega in bolj izpopolnjenega. Ljudje se trenutno nahajamo na točki še ne biti. Naša naloga je, da pridemo do cilja, ki ga predstavlja čista bit, ampak kaj nas čaka tam? Tam nas čakata boljše prihodnost in sreča – čista utopija torej. Dandanes koncept utopije jemljemo kot nekaj, kar ni nujno neuresničljivo, je pa zelo težko uresničljivo. Pogosto utopijo razumemo kot sanjarjenje posameznika, ki ima glavo v oblakih in je izgubil stik z realnostjo, ki ga obdaja. Tukaj pa nam Bloch predstavi način, s katerim lahko doseže-

mo to nirvano. Gre za upanje in na prvo žogo se sliši skrajno idealistično ter nerealno, ampak Blochov odgovor ima smisel. Le če bomo ljudje res upali na boljšo prihodnost, jo lahko zares dosežemo. Brez upanja ni ničesar, ni življenja ni ljubezni, ni prijateljstva ... Brez tega ne moremo resnično živeti in brez tega ne moremo biti resnično mi. Zdaj pa pride najtežji del. Če so upanje, dobrota, požrtvovalnost le družbeni konstrukti, kako se lahko potem opremo na njih, da nam pokažejo pot v boljšo prihodnost? Tukaj nam Bloch odgovori, da je resničnost upanja na nekaj boljšega nepomembna. Če obstaja ali pa če je le produkt naših bolnih umov, je nepomembno. Dokler se upanja oklepamo, najsibo resničnega ali neresničnega, toliko časa lahko napredujemo po poti od še ne biti do prave čiste biti.

Prihodnost je svetla. Pa je res? Zmeraj me muči, da Blochov koncept upanja od človeka zahteva, da postane nekaj, kar ni. Paziti moramo namreč, da se naša želja po boljši prihodnosti ne spremeni v svojo nasprotno skrajnost. Človek je nepopoln, to je dejstvo. Kaj se zgodi, če ga predelamo v nekaj, kar bi po naših kriterijih ustrezalo nečemu popolnemu? Bi bil to še vedno človek ali pa bi bil nezmožljiv robot? Ne vem, kaj naj si mislim. Mogoče se samo bojim razvoja človeka,

saj je dejstvo, da se je v svoji evoluciji vedno spreminjal, ne le fizično, ampak tudi duhovno. Mogoče me je strah praznih strahov in si ne morem predstavljati človeka kot nekaj drugega od tega, kar je zdaj.

EPILOG

Muči me, da je vse, kar me obdaja, iluzija popolnega. Bistvo ni v meni, bistvo je v drugih. Muči me, da je to le izgovor, ki mi daje iluzijo, da je vse v redu, čeprav dobro vem, da ni. Moram najti neki izgovor. Ni pomembno, kako patetičen, kako neverjeten. Lahko iztisnem ves zrak iz svojih pljuč in začnem klicati na pomoč, pa me nihče ne bo slišal. Nobenega okrog mene ne zanima moja mizerija. Mogoče zato, ker ima vsak svojo. Življenje je iluzija popolnega. Popolna iluzija sreče, ki pod svojim površjem skriva prazen nič, ki se nam bo začel patetično smejati tisti trenutek, ko bomo pobrskali za iluzijo in ga odkrili. Njegov škodoželjni smeh nas prestraši do te mere, da začnemo zanikati njegovo resničnost in si ustvarimo svojo. Muči me, da je imel Joker prav. Ko se mu prazen nič začne smejati, se mu on začne smejati nazaj. On je edini, ki je bil dovolj močen, da je sprejel resnico takšno, kot je – brez cenzure. Nočem verjeti, da sem igračka nagonov in nekaj patetičnega, kar se je izcedilo iz stanja okoliščin. Zato se gledam v ogledalo in si lažem.

To počnem vsak dan. Kako naj sicer najdem izgovor, da vstanem iz postelje? Primi pištolo in se ustrelim v glavo. Nasmej se praznemu nič in se nauči, da po smrti ne moreš več čutiti, ljubiti in biti. To te bo pomirilo. To je skrajnost. Raje sprejemam iluzijo popolnega in se pretvarjam, da prazen nič ne obstaja. Zdaj lahko dovolim, da me življenje spremeni v kamen. Vseeno je. Mogoče se moram naučiti, da je moje oklepanje idej o boljšem in lepšem nepotrebno in je vse, kar moram narediti, to, da se prepustim toku. Takrat bom uzrl resnico, ki so jo drugi že zdavnaj, in to je, da resnice ni. Naenkrat se ne bojim več delovnega taborišča, v katerega vstopam vsak dan. To je naravno, to je življenje, ne vem, kaj sem sploh pričakoval. Ta spis je ena zmešnjava. En dan se počutim dobro in pišem o človeku, ki ne sme obupati.

Naslednji dan se počutim slabo in napišem, da je življenje šala, ki jo moramo vsi sprejeti. Vsak dan je nekaj drugače, kaj pa je resnično? Ta esej je iluzija popolnega. Iluzija človeka, ki se vsak dan počuti drugače in vsak dan čuti drugače. Kaj sem povedal z vsemi temi besedami? Na koncu nič. Zakaj? Zato, ker je vse iluzija popolnega.

Urban Leskovar

Vojna proti erorizmu

Človek je čist, človeku vdan,
sebičnost je tujka, ponuja se dlan.

A pride bog in pride kača,
človek si zdaj življenje plača.
Pridejo države in pridejo vlade,
morijo človeka, praznijo glave.

Pride kapitalistična svinja,
izgineta ljubezen, blaginja.
Človek človeku postane volk
edini možnosti, smrt ali molk.
Pride vladar, pohlepokracija,
mentalna sterilizacija počasi ubija.
Človek je kupljen, človek prodan.
Rutina edina, iz dneva v dan.
A kdaj bo človek živel, kdaj bo spet živ?
Kdaj mu ta svet ne bo več težil?
Da naj kupi in prodaja,
naj ne ljubi, igra!
Zdaj se upri, ogra je podri,
človeku daj roko, brata podpri!

Uniči stereotipe, velike so razlike.
Kje so enake plače, predsedniške pogače!
Za delavca in kmeta, čustva prizadeta.

Zdaj človek bo človeku brat,
zdaj čas je naš, ta čas je zlat.
Uprimo se kapitalu, uprimo gospodarju,
korupcijo kaznuj in je ne praznuj!
Brezplačno zdravi, zaupaj naravi,
ceste in hiše, mostove zdaj zgradi.
Denar pohlepnemu vzemi, državo spre-
meni,
iz idio(to)kracije v pravo smer kreni!

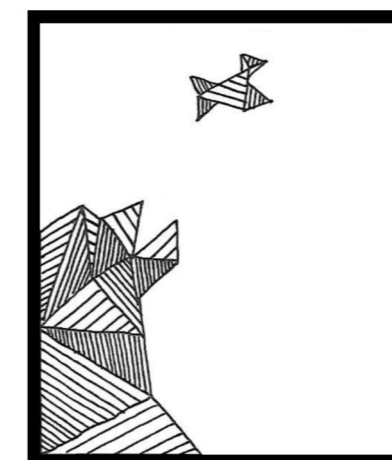
Naj ženska ljubi žensko in mož ljubi moža,
abortus in posilstva, smrt ni neusmiljena.
Udarite fašiste, vsakega kapitalista,
glava te države naj ne ostane ista!

Naj ženska se postavi zase!
Kdo jamra, da so nizke plače!

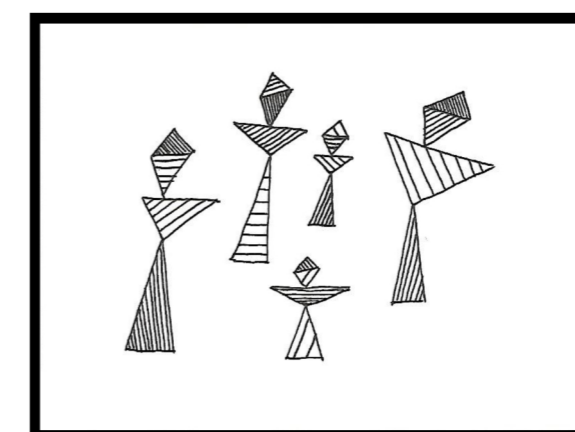
Dokler bel ni črnemu enak,
Bosan'c reče Slovincu brat,
Srb reče, da je brat Hrvat,
zmagoval bo črni vrag!

V novem svetu na našem planetu
razglasí, kar si videl na internetu!

Jan Majetič

Jan Majetič

Jan Majetič

Koreja – domovina svobode

Pred dvema letoma je svet prestresla novica, da bo Severna Koreja, zdaj edina država s socialistično totalitarno oblastjo, gostila izvajalce iz tujine. Še bolj kot to dejstvo je svet prestresla novica o skupini, ki naj bi tam nastopala – Laibachu. Kljub zgroženemu Zahodu se to pravzaprav zdi edina logična stvar, saj Laibach ustvarja militantno pop glasbo in ta bi morala biti Severnokorejcem blizu, glede na to, da njihova država sloni na vojaški moči (imajo četrto največjo vojsko na svetu). Pa vendar, med in po njihovem koncertu so bili mnogi zgroženi. Zakaj?

Severna Koreja je morda res militantna država, vendar ljudje, ki niso v vojski oz. trenutno nimajo stika z vojaškim svetom, niso navajeni na nasilje. Severna Koreja je pravzaprav država z majhno stopnjo kriminala, saj prebivalci niso nasilni. Med Laibachovim obiskom je režiser nastopa snemal tudi dokumentarni film o Laibachu. Prek filma Dan osvoboditve izvemo veliko o sami Severni Koreji, Laibachu in prebivalcih te zaprte države. Med obiskom Severne Koreje je Jani Novak, idejni vodja skupine, izrekel, da je to eden najboljših socializmov, kar jih je kdaj videl. Prebivalci se zdi-jo srečni. Sicer živijo v pomanjkanju, vendar če ne poznaš obilja, se ti bo zdelo, da imaš vse, kar bi lahko imel. Dnevno prepevajo, ukvarjajo se z različnimi športi, plešejo narodne

plese in častijo svojega vodjo. Zdi se, da takšen sistem ne more propasti – vloga vodje je v severnokorejski delavski partiji zaradi manipulacije in vloge v družbi od vedno dodeljena družini Kim. Ustvariti iluzijo za svoje ljudi je najboljši način za ohranitev moči v državi.

Prvotni cilj Laibachovega odhoda v Severno Korejo je bil osvoboditi njene ljudi na njihov dan osvoboditve. Prek svoje glasbe so jim želeli pokazati njihovo lastno ujetost v sistem, iz katerega ne morejo zbežati, razen če se množično zavejo svoje zavedenosti. Po koncertu je bilo jasno, da tega ne bodo mogli doseči. Nekje med vajami in ogledi Pjongjanga so se zavedli, da morda ni pametno zrušiti takšnega sistema. Morda je v primeru Severne Koreje državo pametneje voditi totalitaristično kot demokratično. Če so ljudje vsaj na videz srečni, sploh mlajše generacije, ki so se rodile v totalitarizmu in ne vedo, da je stvar lahko drugačna, potem osvoboditev ni potrebna.

Nekateri Laibach označujejo kot militantni totalitaristični pop band. To sicer v nekaterih primerih velja, vendar je primaren namen skupine manipuliranje s poslušalcem s pomočjo totalitarne motivike. Sami sebi pravijo inženirji duš, kar je za vse umetnike pravil tudi Stalin, medtem ko nosijo uniforme, podobne nacističnim. Za njih je vsa umetnost propaganda in propaganda umetnost, pojavi

pa se tudi vprašanje – ali svoboda ustvarjanja omogoča tudi svobodo manipuliranja?

Če lahko vsak svobodno ustvarja in s tem propagira svoje ideje oz. misli, bi morala biti dovoljena tudi sistemska manipulacija, saj ni nič drugačna od umetnikove aplikacije idej na družbo. Umetnik opazovalca spodbudi k razmišljanju o ideji, ki je spodbudila ustvarjalni proces. Manipulator svojemu privržencu, tudi s pomočjo umetnosti, predstavlja svojo idejo, kar privrženca spodbudi, da idejo še bolj razišče in prične verovati vanjo. Kaj drugega je torej umetnost kot manipulacija in kaj drugega je manipulacija kot umetnost?

Tina Tomšič

Simfonija otožnih pesmi

Leto po tragični smrti režiserja Tomaža Pandurja so se mu v ljubljanski Operi poklonili z izvedbo njegovega avtorskega projekta, Simfonijo otožnih pesmi. Balet je bil prvič uprizorjen leta 2010 v Berlinu, tokratna uprizoritev pa ob obletnici nosi posebno konotacijo in težo.

Pandur razpira prostor v času in prostor notranje biti dveh posameznikov, moškega in ženske, ki ju predstavlja, hkrati pa fragmentira 14 plesalcev, 7 baletnikov in 7 baletk. Glasba, uporabljena v baletu, opisuje materino izgubo, tako da je celotno delo potopljeno v atmosfero izgube, hrepenenja in smrti. Koreografija, ki vsebuje elemente sodobnega plesa, plesalcem omogoča osvoboditev tehničnih, tradicionalnih ali formalističnih spon, kar pomeni, da se reprezentativna plat plesa odseva skoraj izključno skozi dve prizmi: čustev (to je pritično prejšnjim komentarjem o atmosferi dela) ter premika, giba, geste.

Ta element premika, giba in geste pa lahko navežemo na sam srž celotnega Pandurjevega gledališkega opusa: Pandur se je vselej kazal za mojstra obreda in je množicam svojo celotno kariero poklanjal prostor, ki vedno bolj izumira – to je prostor svečanega. Ni naključje, da drugo Pandurjevo delo, ki se sočasno izvaja po smrti avtorja, Imakulata, neposredno naslavlja tematiko 'svetega' skozi obliko Jezusove matere, Marije. Pandurjevi minimalistični in estetizirani časovni prostori so vedno stremeli k udejanjanju sublimnega in svetega. Ker pa se ta snov vselej kaže za visoko, abstraktno in težko dosegljivo, je v Simfoniji otožnih Pesmi zapopadena na najbolj prvin-skem nivoju: brez besed ali narative, samo s prisotnostjo fizike, osnovnega gradnika tako življenja kot gledališča.

Na začetku predstave iz plastične lupine stopi moški, vendar se zdi odtujen našemu svetu. Je kot otrok, ki raziskuje, kaj pomeni biti. Skozi predstavo izkusi vse, kar se zgodi v življenju osebe – izkusi izgubo, srečo, ljubezen in žalost – ter se na koncu vrne v svojo plastično lupino. Balet si lahko razlagamo kot pričevanje osebe, ki je umrla, še preden se je rodila, in sedaj izkuša življenje, kot bi ga lahko imela, osebe, ki sega po čezčloveškem, lahko pa tudi kot spremljanje življenja navadnega posameznika, katerega pot vodi neizbežna usoda. V

vsakem primeru balet spremlja spremembe v človeku, ki jih občuti vsak dan, temu primerna pa je tudi scena, ki je sestavljena iz sedmih premičnih plošč, ki skozi različna občutenja v človeku spremenijo njegovo okolje. Pandurju uspe zastaviti planoto, ki je dosti široka za vse te in še mnoge druge nanose 'razumevanja', hkrati pa dosti hermetična, da se nobenemu 'razumevanju' ne prilagodi docela.

Sicer odlična koreografija in režija pa nista edini odliki tega baleta. Vredno je omeniti tudi odlično izvedbo tretje simfonije Henryka Mikołaja Góreckega, ki s svojo repetativno naravo v gledalcu vzbuja nekakšno medstanje, ga na eni strani vleče proti čisti abstrakciji, hkrati pa drži nad gladino. Zelo pomemben element v predstavi pa je tudi svetloba – s pravim oblikovanjem svetlobe lahko, kot gledalci, zares vidimo izraznost teles baletnikov in odraz čustev, ki se izriše na njihovem obrazu.

Sinteza gledaliških in baletnih elementov prisili gledalca, da občuti, kar čutijo nastopajoči liki. Postavi nas v prostor, iz katerega oddidemo spremenjeni na načine, ki jih ni možno razumeti. Gibljejo se na drugih ravneh, kot tisti, ki so nas zapustili, in tisti, ki še prihajajo.

Tina Tomšič

NE SPRAŠUJ SE ALI SI LJUBLJEN, TEMVEČ ALI LJUBIŠ

KOMENTAR NA DELO ERICA FROMMA

Erich Fromm v svoji knjigi Umevanje ljubezni ljubezen definira kot umetnost, saj se je potrebno priučiti in ni kar dana vsakomur. Obenem tudi poskuša opisati različne oblike iracionalne ljubezni ter navaja možne vzroke za nastanek le-teh.

Med in po branju mi je ves čas ostajal v glavi naslednji citat: »V problemu ljubezni vidi večina ljudi predvsem vprašanje, ali so ljubljene, ne pa vprašanja, ali ljubijo.« Vzeta je sicer iz čistega začetka dela, vendar mislim, da se precej nanaša na odlomek o dezintegraciji ljubezni. Strinjam se z avtorjem, da je kapitalistično dojemanje življenja problem za razvoj ljubezni, saj ljubezen kot taka ni dobičkonosna in je torej na trgu brez vrednosti, a mislim, da ni res, da se dandanes človekova identiteta gradi na kolektivnosti. Seveda gre za razmišljanje 60 let po izdaji te knjige, zato morda takrat kapitalizem ni šel v isto smer kot danes. Mislim pa, da se v aktualni družbi nad vse povzdiguje individualizem in egocentrizem. S stalnim ocenjevanjem samih sebe in naše vrednosti na trgu dela se je razvila zelo močna tekmovalnost, ki pomeni, da v sočloveku raje kot prijatelja vidimo tekmeča. In mislim, da je to bistvo za dezintegracijo

ljubezni. Če se vrnem k

citatu: ljudje se sprašujejo, ali so ljubljene, torej, kaj se od zunanosti/družbe/sočloveka dogaja njim, ne pa, kaj lahko zunanosti/družbi/sočloveku dajo oni sami. In v tem se odraža ta neizmereni egocentrizem. Kaže se tudi v neprestanem razglašanju svoje osamljenosti ali nesreče, kar je postalo zelo priljubljeno posebej med mladimi. Razvili so se razni internetni izrazi, kot sta »forever alone«, s katerim človek izraža svojo osamljenost med ždenjem za računalnikom, in »friendzone«, s katerim (največkrat moški) izražajo svojo nesrečo v pravzaprav iracionalni ljubezni do osebe, ki jim čustev ne vrača. Problem teh izrazov ni samo izražanje, bolj je dejstvo, da ti ljudje velikokrat ne storijo ničesar, kar ne bi bilo v njihovo osebno korist, in se nato čudijo, da so sami. Ljubezen dojemajo kot nekaj lahkega, nekaj, kar se jim mora zgoditi, in nekaj, do česar imajo pravico. Ukvarjajo se torej izključno s tem, ali so ljubljene.

Mislim, da so veliki krivci za napačno dojemanje ljubezni mediji, saj prikazujejo ideale, ki nato spodbudijo nerealna pričakovanja. Ker v filmih prikažejo le najzanimivejše in najboljše dele ljubezni, veliko ljudi takrat, ko

pride do konflikta, preprosto obupa, ker ta ni bil v njihovem idealnem načrtu. Poleg tega so rešitve konfliktov v medijih prikazane zelo črno-belo. Nekatere situacije (nezvestoba, nestrinjanje, odtujenost ...) preprosto pomenijo absoluten konec razmerja, ne da bi bila sploh ponujena kakršnakoli možnost za razrešitev problema, ki pravzaprav lahko obstaja v ozadju. Zato je tudi v resničnem življenju za veliko ljudi to logična poteza, saj ne poznajo alternative.

Zaradi medijev pride tudi do iracionalnih oblik ljubezni, kot sta malikovalna in sentimentalna ljubezen. Menim, da sta ti dve najbolj razširjeni obliki ljubezni, vendar mislim, da imata lahko tudi resne posledice. Malikovalni ljubezni smo sicer priča že od srednjega veka, ko so trubadurji hrepeneli po nedosegljivi ženski. Cilj te ljubezni pa ni bila izpolnitev hrepenenja, temveč hrepenenje samo, torej spiritualna ljubezen do ideje nekega subjekta. Problem te ljubezni je, da ko pride do dejanske želje po njeni izpolnitvi, lahko ta postane nevarna. Tako lahko oseba za nesrečo v svojem življenju krivi objekt svoje ljubezni, ker ji le-ta čustev ne vrača (primer: France Prešeren in Primičeva Julija). V ekstremnejših primerih lahko ta malikovalna ljubezen vodi tudi do zalezovanja, posilstva in dru-

gih kriminalnih dejanj. Obenem pa človeka, ki jo doživlja, zadržuje v nekem varnem obroču, saj se mu ni potrebno soočiti z resnično ljubeznijo, nezmožnost česar utegne biti vir njegove iracionalnosti.

Malo milejša oblika opisanega je sentimentalna ljubezen. Ta se doživlja skozi zgodbe drugih ljudi, spet pa gre za nezmožnost gradnje resnične ljubezni. Človek kot nadomestilo za pravo ljubezen vzame ljubezen iz filmov, popevk, nadaljevanj in tako v domišljiji doživlja svoje ideale, ki jih ni zmožen prenesti v življenje. Mislim, da problem pobega v namišljeno realnost ne velja le za ljubezen, temveč za vse vidike življenja, saj gre za kompenzacijo tega, česar ne znamo/ne moremo doseči. Nasploh se strinjam s Frommovim pogledom na ljubezen in mislim, da je njegovo delo vsekakor vredno branja. Upam, da se bodo v prihodnosti odprle tudi razprave o tem, kaj nam pomeni ljubezen in kako doseči, da se bomo o njej morda tudi izobraževali.

Kaja Savodnik

Strah pred povprečnostjo

Na naši šoli in, predvidevam, da tudi na mnogih drugih je čutiti velik pritisk na dijake. Ne govorim samo o dobrih ocenah, temveč o idealu popolne mlade osebe, ki je uspešna na vseh področjih. Dejstvo je, da tudi če se tega ne zavedamo, smo se na gimnazijo vpisali zaradi določenih pritiskov. Mogoče notranjih, mogoče zunanjih. Morda zato, ker vemo, da moramo doseči toliko ali še več kot naši starši, bratje, sestre ... Ker drugače bomo razočarali svoje najbližje. Ali pa je ravno nasprotno, starši nas spodbujajo, naj dosežemo več kot oni, naj se bolj trdo učimo, naj gremo študirat ravno zato, da bomo boljši kot oni in se nam ne bo treba težko prebijati iz meseca v mesec. Tretja možnost pa je dejstvo, da smo več kot očitno »pametni« in je škoda, da bi se zadovoljili zgolj s srednjo šolo in »zavrgli svoje sposobnosti«. Zdaj, ko smo tu, pa tudi to še zdaleč ni dovolj, spet je potrebno biti najboljši od najboljših. Zakaj bi pisal kontrolno nalogo dve ali tri, če si sposoben dobiti boljšo oceno? Zakaj bi študiral nekaj, kar te veseli, če pa na tem področju ni služb? Vpisati se moraš na univerzo, ki ti ponuja stabilno in varno službo, zato da boš lahko preživel sebe in svojo družino ter bil utečen in dobro naoljen vijak v družbi 21. stoletja!

Zagotovo ni lahko, vendar so tako lastna kot tuja pričakovanja nekaj povsem vsakdanjega in marsikdo je mnenja, da so vitalnega pomena, ker drugače človeška bitja nimamo nobene

volje, nobenih ambicij in nobenega stremjenja k izboljšanju svoje osebe. Velikokrat pa tuja pričakovanja zamenjamo za lastna in zanemarimo svoje želje. Konglomerat vseh pritiskov in pričakovanj hrani naše ege, ki se kar naenkrat čutijo velike in vsemogočne, zato se morajo kot taki tudi vedno znova dokazovati in uveljavljati v čim širšem smislu. Sama sem bila vedno prva pri zagovarjanju samoaktualizacije in vpliva trdne volje na uspeh na vseh področjih. Če je kdo v nečem slab, pomeni zgolj to, da se ne trudi dovolj. Res je, da je veliko odvisno tudi od sposobnosti, vendar če ti je res do nečesa, potem se boš toliko bolj potrudil, da boš to dosegel, tudi če bo zate težje, kot za druge, ki so na tem področju bolj nadarjeni. Gre za jasno postavljene cilje, za katere se moraš truditi, da jih dosežeš. S trdo voljo, predanostjo in marljivostjo smo sposobni vsega. Vse to se je, skupaj z družbenimi pritiski, potenciralo do tega, kar sedaj najbolj sovražim – obsedeno in neskončno strmenje k popolnosti. Neustavljiva želja po potešitvi svojega ega s tem,

da »pustim določen pečat v svetu«. Ljudje se tako neumorno trudimo za to, da bi dosegli nekaj izjemnega, ker se bojimo pozabe. Težko je sprejeti dejstvo, da živimo majhno življenje in bomo slej ko prej umrli, svet pa se bo še naprej vrtel in naša dejanja bodo pozabljena. Za vse, ki pravkar povedano sprejmejo z odnosom »plosk, plosk, plosk, nič novega, tega se vsak zaveda«: zdi se mi, da dejstva o svoji majhnosti in nepomembnosti še vseeno ne sprejemamo.

Toliko je ljudi, ki so na šolskem področju uspešni, vendar nimajo ciljev in ne vejo, kaj si pravzaprav želijo. Preprosto tavajo v temi in upajo, da če bodo prebrodili še to oviro in le še malo počakali, bodo vedeli, kaj hočejo. Nekateri pa so že od otroštva trdno zagledani v točko, ki jo morajo doseči, pa naj bo to medalja v športu, slava ali doktorat. Vendar vsi potihoma upamo na »nekaj več«. V današnjem globalnem svetu je na voljo tonno in tonno informacij o najrazličnejših izjemnih posebnostih, ki so v nečem ekstremno dobri. Vsi jih spremljamo, občudujemo in si želimo biti takšni, vendar pozabljamo

na to, da je to, kar vidimo kot poplavo nadpovprečnosti, dejansko 1 % populacije, morda še manj. Vsa družbena pričakovanja in mentaliteta o uspehu so se tako pod okriljem globalnega sveta zgolj še bolj razpasli. Kot virus pometajo po sodobnem svetu in žrtve smo mladi, ki se borimo proti pritiskom, vendar jim podzavestno hitro podležemo. Rezultat so sposobni posamezniki, ki preprosto ne morajo izustiti, kaj si želijo, ker se pričakovanja in želje tako prepletejo, da jih je nemogoče ločiti. Včasih je bil pritisk nekoliko drugačen, od mladih se je pričakovalo, da si ustvarijo družino in dobijo službo, da se bodo lahko preživljali. Služba je bila zgolj nekaj, kjer si dobival denar, danes pa se mi zdi, da se je njen pomen malo spremenil. S sodobnejšim načinom življenja ustvarjanje družine pač ni več glavni cilj večine mladih. Glavni cilj je kariera in posledično finančna stabilnost, ki se velikokrat enači s svobodo. Kot nek oddaljen cilj, ki ga gledamo vsega zamegljenega, in si govorimo, da takrat pa bodo stvari resnično drugačne. Takrat bomo lahko postavil lastne želje pred tuja pričakovanja. Ko me starejši ljudje vprašajo, kaj bom šla študirat, mi želodec pade v hlače. Nočem odgovoriti z jasnim odgovorom, saj to pomeni, da bi v njih prebudila pričakovanja. Takoj ko jim bom dala oprijemljiv odgovor, se bom avtomatsko predala ustaljeni družbeni igri uspeha in neuspeha. To pomeni, da obstaja 50-% verjetnost, da ne bom uspešna in bom nekoga razočarala. Po drugi strani pa nočem odgovoriti z nečim

»preveč običajnim«, saj nočem narediti vtisa neambicioznosti. Tudi to je žalostno, saj kljub temu, da so nam dane vse možnosti, večinoma razmišljamo o tistih »donosnejših«, ker je uspeh danes tesno povezan z denarjem. Enostavno ni dovolj, da nekaj rad počneš, če od tega nimaš koristi. Zakaj bi treniral šport, v katerem nisi dober? Zakaj bi ustvarjal, če ne znaš? Zakaj bi pel, če »fušaš«?

Na vprašanje o študiju jezno in prestrašeno odgovorim, da je vse, kar vem, tisto, česar nočem. Nočem se zbuditi čez deset let in hoditi v službo, ki jo sovražim, zgolj zato, ker dobro zaslužim. Nočem se zbuditi in se zavedati, da sem zgolj izpolnjevala tuja pričakovanja in se sprijaznila z usodo. In nikoli ne bom izrazila, kaj hočem, ker se takoj, ko to povem na glas, izpostavim temu, da bom razočarala druge, če bom zgubila igro uspeha/neuspeha. Torej vedno znova molčim in ne izustim, česa točno si želim, ker me je strah trenutka, ko tega ne bom dosegla. Najbolj pa me je strah, da bom razočarala samo sebe, ker sem iz dneva v dan bolj produkt mentalitete, ki jo kritiziram, kot pa njeno nasprotje.

Naša generacija je pod vsemi pritiski razvila mišljenje, da bomo, če ne bomo čez deset let vsi uspešni na svojih področjih, navadne zgube. Zakaj povprečnost dojemamo tako negativno? Mogoče zato, ker se že vseskozi preveč obremenjujemo s tem, da moramo biti popolni in nujno doseči tisto priznanje, petico, medaljo – tisti 1 %. Tako sedaj opazujemo starejše generacije, ki živijo nesreč-

na življenja in se prebijajo iz dneva v dan, z obžalovanjem, da se v življenju niso zadosti potrudili. Trdimo, da se bomo mi bolj. Nekaterim pa kljub trudu ni uspelo, kar je še huje, ker izpodbija vero v samoaktualizacijo kot absolutno pot do uspeha. Tisti, ki pa so »uspeli« (z akademskega in poslovnega vidika), so sedaj lahko ekstremno nesrečni, saj so sužnji svojim uspehom. Ti morajo dosežati vedno več in bojim se, da je taka tudi prihodnost vseh nas. Vedno bo obstajalo tisto nekaj »več«, k čemur se bomo gnali kot večče proti svetlobi. Sprašujem, zakaj bi se gnali za popolnostjo in družbeno definicijo upeha, če smo lahko samo vsak svoj jaz? In to je tisto, v čemer je vsak zagotovo najboljši. Dovolj je, da se vsak zaveda svojega majhnega jaza in se trudi k izboljšanju le-tega, pa naj bo v katerokoli smer – vsekakor pa v tisto, ki bo služila osebni sreči in ne tujim pričakovanjem. Le ko bomo sprejeli dejstvo, kako povprečno majhni smo, nam bodo majhne stvari končno nekaj pomenile. In točno te vsakdanje, povprečne in banalne stvari so najpomembnejše, saj iz njih sestoji ta povprečna sedanost, ki kar naenkrat postane svoboda; ko spoznamo, da nam ni treba biti vijak, ki se popolno prilaga družbi, temveč smo lahko svoj mehanizem ali pa del popolnoma drugačne konstrukcije – vendar takšne, ki bo absolutno naša lastna.

Živa Kopavnik
gim. Bežigrad

URA ZA OMAMO

Kot je rekel Charles Baudelaire, vedno se je treba omamljati. Nekateri to počno z alkoholom in ostalimi drogami, drugi z delom, zaslužkom, moralo, tretji s spolnostjo, z računalniškimi igrkami, glasbo, s poezijo. Toda zakaj?

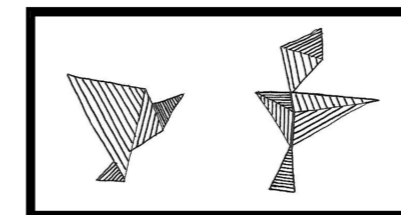
Zlorabo drog ter druge vrste omamljanja med najstniki večinoma povezujemo s stereotipnimi razlogi, kot so želja po pripadnosti, eksperimentiranje, stres, upiranje staršem, dolgčas, sprostitve ... Toda pravi vzrok, vsaj v večini primerov, mora biti kompleksnejši, nositi večjo težo. Najverjetneje se zdi, da je tak razlog beg od realnosti. Sam po sebi namreč ne more obstajati, izvira pa tako iz notranjih kot zunanjih stisk posameznika, ki nemalokdaj soobstajajo ter so tesno prepletene.

Omamljanje je najhitrejši in najučinkovitejši način odvratanja pozornosti od pomanjkanja zadovoljstva z našim vsakdanom. Tudi najstniki namreč, kljub morebitnim nasprotnim prepričanjem, ne živimo svojih sanjskih in odgovornosti prostih življenj. Najsvobodnejša in najlepša leta, ki jih doživljamo po pričanjih starejših, seveda niso tako popolna, kot bi si odrasla, zrela oseba predstavljala. Ne govorim zgolj o zlomljenih srcih ter domačih nalogah in testih; mladostniki se danes soočamo še z mnogimi drugimi, včasih tudi težje reš-

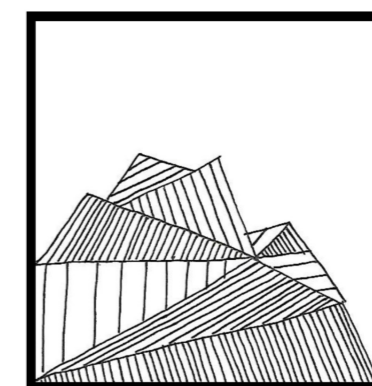
jivimi težavami. Družba se namreč spreminja in skupaj z njo tudi pričakovanja ter vloge tako posameznikov kot skupin. Pritiski v trenutnem sistemu so žal močnejši, kot so bili, kljub morebitnemu višjemu življenjskemu standardu ter boljšim pogojem kot pred desetletji. Pričakovanja, ki jih je potrebno izpolnjevati, nastopijo že zelo zgodaj, a večina pričakovanj od posameznika zahteva hkrati ustrežanje zastavljenim okvirjem ter posebnost in unikatnost. S tem pride tudi določena mera odgovornosti: odločitve, ki jih sprejemamo kot še nezreli, a po pričakovanjih odgovorni in zavestni mladi, imajo namreč močan vpliv na našo prihodnost. Dober primer je iskanje kariere, kjer se nemalokrat pojavi težava izbire med srečo in zaslužkom: za mnoge ti dve komponenti namreč (še vedno) nista medsebojno pogojevani. Toda, mar denar zares ne more kupiti sreče? Denar lahko kupi omamo ... In denar lahko v naši potrošniško-kapitalistični družbi sam postane omama. Seveda je to le eden izmed mnogih stresorjev, ki obremenjujejo modernega najstnika, prav vsak izmed njih pa lahko ob pravih okoliščinah privede do stiske in nezadovoljstva, katerega je potrebno ozdraviti. Zdi se, da je najboljšo zdravilo omama.

Težava omame je, da kljub vsem užitek, ki jih prinaša s sabo, na koncu koncev ne bo rešila naših težav. Ko omama popusti, se iluzija razblini in človek se ponovno znajde na začetku, še vedno nesrečen in prazen, svet okoli njega pa še vedno pritiska in zahteva. Takrat ponovno napoči – URA ZA OMAMO.

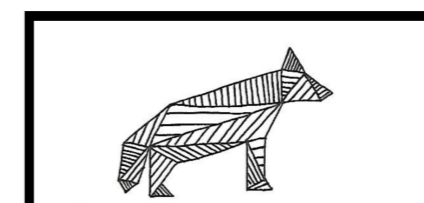
Žan Florjančič
gim. Bežigrad

ŽF

ŽF

ŽF

PATRIARHALNA DRUŽBA

Moški pridejo do višjih položajev z dvigalom, ženske gredo po stopnicah

Vsi smo pri pouku zgodovine slišali, da so naši davni predniki v času prazgodovine, ko so se preživljali še z lovom in nabiralništvom, živeli v danes nam nepredstavljeni matriarhalni družbi. Nosilke družin so bile ženske, saj so z nabiranjem vsak dan zagotavljale hrano, moški pa so lovili, zato niso bili nujno tisti, ki so bili vsak dan zaslužni, da so bili krožniki polni. Ko pa so se ljudje začeli stalno naseljevati, je prišlo do mnogih sprememb, med katerimi je bila tudi uveljavitev patriarhata. Tako se je začelo več tisoč let dolgo obdobje, ki v večini sveta traja še danes. Sam po sebi je patriarhat nekakšen fenomen, saj se ohranja že od približno leta 3000 pr. n. št., med drugim je preživel tako monarhije kot komunizem, ne da bi se med tem soočil z večjimi težavami. Seveda se je z emancipacijo položaj žensk spremenil na boljše, vendar so vodilni v družbi največkrat še vedno možje. Pri tem moram dodati, da patriarhat oz. patriarhat ne označujeta le vloge v družini, pač pa tudi politično-socialno ureditev skupnosti.

Da ni vse tako črno-belo, skrbijo nekatere sicer redke matriarhalne skupnosti, med katerimi je najbolj znano ljudstvo Mosuo z goratega območja okoli jezera Lugu blizu meje kitajskih provinc Sečuan in Junan. Tu živijo že skoraj tisoč let, o njih pa je pisal tudi Marco Polo. Z

okoli 56.000 pripadnikov jih kitajska vlada skupaj z nekaj sorodnimi ljudstvi priznava kot enotno manjšino, čeprav se med seboj razlikujejo po kulturi in po jeziku. Zanimivo je, da v jeziku Mosuov sploh ni besed, ki bi pomenili sprog ali žena, saj se med seboj ne poročajo in ne poznajo nikakršne oblike zakonskega življenja. Raje uporabljajo besedo »azhu« oziroma prijatelj. Svoji ureditvi pravijo »sese«, kar pomeni hoja, Yang Erche Namu, ki je napisala knjigo s spomini na odraščanje ob obali jezera Lugu, je sese razložila takole: »Vse sese so zgolj nekakšni obiski in nikoli ne zajemajo izmenjave zaobljub, imetja, skupne skrbi za otroke ali pričakovanja zvestobe.« Med Mosuoji je moški starševsko odgovoren za sestrine otroke – ne pa za tiste, ki so morda (ali pa tudi ne, saj tega ne more z gotovostjo vedeti) sad njegovih nočnih obiskov po različnih domovanjih. Gre skratka za družbo, kjer moški starševski vložek ni povezan z biološkim očetovstvom. Imetje in družinsko ime prehaja z matere na hčere, celotno gospodinjstvo pa se vrti okrog žensk. To pa nika- kor ne pomeni, da so ženske pomembnejše ali bolj cenjene od moških. Potopiska Cyntiha Barnes je namreč po svojem obisku Mosuojev zapisala tole: »Jezero Lugu se mi ne zdi toliko kraljestvo žensk kot kraljestvo družine – blaženo prosto politikov in pridigarjev, ki troben-

tajo o 'družinskih vrednotah'.« Ker so Mosuoji poljedelsko ljudstvo, pa si zato v razvitejšem svetu tako ureditev še težje zamislimo. Tudi v naši zahodni družbi, kjer je večina ljudi zaposlenih v kvartarnih ali terciarnih gospodarskih dejavnostih, je vpliv patriarhata močno opazen. Lahko bi rekli, da večina mož na visoke položaje – recimo v podjetjih in politiki – pride kar z dvigalom, ženske pa morajo zaradi že v družbi zakoreninjenega nezaupanja v njihove sposobnosti in tako imenovane delitve na ženska in moška dela, do teh istih položajev po stopnicah.

Dober primer tega je prav naša Slovenija. Leta 2014 so bili naši starši kar trikrat na voliščih. Tako na evropskih kot na parlamentarnih in lokalnih volitvah je bilo uspešnih več kandidat kot kadarkoli prej, pa vendar jih je bilo veliko manj kot moških. Na evropskih volitvah je bilo izvoljenih 37,5 odstotka žensk, v parlament 36, torej v obeh primerih skoraj 40 odstotkov, a proti temu so lokalne volitve, kjer je le 16 od 212 slovenskih občin – torej le borih 7 odstotkov (vseeno največ v zgodovini države) – dobilo županjo. Za te rezultate so bile ključne kvote, ki določajo, da mora biti med kandidati najmanj 40 odstotkov žensk. »Pri nas je značilno tisto, kar se dogaja v tistem delu Evrope, ki je bolj nazadnjaški, kar zadeva participacijo žensk.

Kdaj pridejo ženske na oblast? Ko je politična stranka ali država v krizi. To je dokazano, od Angele Merkel do islandske predsednice, ki je nastopila, ko je država bankrotirala. To so pravila v Evropi z izjemo skandinavskih držav. Kultura je pri nas patriarhalna, in kjer so moč odločanja, slava in denar, morajo biti zraven moški,« je o vlogi žensk v evropski politiki povedala Metka Roksandić, predsednica Ženskega lobija. Prav tako pa se z leti zelo počasi izboljšuje enakopravna zastopanost moških in žensk na mestih odločanja v gospodarstvu. Med državami članicami Evropske unije imajo po podatkih Evropske komisije najvišjo zastopanost žensk v upravah največjih javnih delniških družb Finska (29,8 odstotka), Francija (29,7 odstotka), Latvija (28,6 odstotka) in Švedska (26,5 odstotka). In kako je pri nas? Rezultati raziskave iz leta 2014 so pokazali, da v kar 76 odstotkih slovenskih delniških družb na najvišjih mestih odločanja še nikoli ni bilo ženske. Prav tako je bilo v Sloveniji v upravah največjih podjetij le 20 odstotkov žensk.

Zaskrbljujoč je tudi podatek, da ženske v Sloveniji zaslužijo povprečno 2,5 odstotka manj od moških, je pa v različnih dejavnostih videti različne razlike v plačah. Na področju financ in zavarovalništva Slovenke zaslužijo povprečno 20,6 odstotka manj kot Slovenci, v zdravstvu in socialnem varstvu 15,7 odstotka manj in v izobraževanju 8,3 odstotka manj kot njihovi moški kolegi. Povprečne plače žensk najmanj

zaostajajo v nepremičninski dejavnosti, in sicer za 1,7 odstotka ali povprečno za 28 evrov na mesec. Podatki, ki jih je objavila Evropska komisija, kažejo, da se v državah EU povprečna razlika med spoloma v zadnjih letih ni bistveno spremenila in ostaja pri približno 16 odstotkih. V praksi to pomeni, da Evropejke delajo brezplačno 59 dni v letu.

Za konec lahko sklenemo, da je patriarhat, čeprav se nam ob vseh pravicah, ki so jih ženske pridobile, zdi, da je le konstrukt ali ostanek iz zgodovine, še vedno del življenja nas vseh in ne predstavlja le vloge matere in očeta v družini, temveč je njegov pomen skozi človekov razvoj in napredek prešel na čisto drugačno raven. To poleg statističnih podatkov dokazujejo tudi danes redke matriarhalne skupnosti. Torej ima patriarhalna družba velik vpliv na posameznika in njegovo življenje. Pri tem se mi poraja vprašanje, kako resnična je sploh ta opevana enakopravnost spolov in ali jo bomo s tako globoko zakoreninjenimi prepričanji sploh uspeli uresničiti.

Sara Popropat
gim. Poljane

Na eni strani tisti

Srečneži, rojeni v zahodnem svetu, živimo življenje, v katerem je marsikaj samoumevno. Voda teče iz pipe, smeti so odpeljane, trgovinske police polne, vseh nekaj sto televizijskih programov deluje ... Naš svet je, če ga primerjamo s preostalim delom našega planeta, varen, zdrav in predvidljiv. Na eni strani smo tisti, ki izbiramo, kupujemo in porabljamo, na drugi tisti, ki za nas šivajo poceni oblačila, izkopavajo strupene kovine za naše pametne telefone in v suženjskih razmerah pridelujejo kakav, riž, kavo ... in z vedno agresivnejšimi potrošniškimi potrebami, s katerimi hranimo neoliberalistično kapitalistično družbo in so ozdravljive le z novo potrošnjo, tovrstno izkoriščanje le še (ne)zavedno povečujemo. Prepričani smo, da si za svoje delo zaslužimo pravično plačilo in da imamo pravico delati v varnem okolju. Da bi delali po šestnajst ur na dan, se nam zdi nepredstavljivo. Da bi naši otroci delali v tovarnah, na poljih ali v rudnikih, se nam zdi nemogoče. Hkrati pa se nam zdi samoumevno, da otrokom kupimo superge znane športne znamke, ki so jih na drugem koncu sveta izdelali otroci, in da so nam v trgovinah na voljo oblačila za 15 evrov in manj. A tekstilne multinacionalke lahko oblačila po ceni nekaj evrov prodajajo samo zato, ker jih delavci na drugem koncu sveta zašijejo za nekaj centov na uro. Vsem tovarnam, imenovanim potilnice ali »sweatshops«, je skupno troje: dolgi, tudi šestnajsturni delavniki, nizko plačilo, s katerim sebi in svoji družini ne morejo zagotoviti niti dovolj hrane, ter nevarne in nezdrave delovne razmere. Delavci v potilnicah pogosto tudi spijo, saj jih od konca enega do začetka drugega delovnika loči le nekaj ur. Države, kjer je največ takih tovarn in ki so zapisane na všitkih naših oblačil, so predvsem v Bangladešu, Indiji, Vietnamu, Kambodži in na Kitajskem. Več kot 90 odstotkov delovne sile v tovarnah je žensk, ki so odpuščene takoj, ko zanosijo. V tovarnah radi zaposlujejo tudi otroke, saj so še cenejša delov-

na sila kot odrasli izkoriščani delavci. V azijskih potilnicah, na primer, delajo petletni otroci, ki delovnik začnejo ob šestih zjutraj in končajo ob sedmih zvečer. Zaslužijo 18 evrskih centov na dan. Suženstvo v naše domove, pisarne in šole prihaja prek več kot stodvajsetih izdelkov, ki jih uporabljamo vsak dan – od kave, mobilnih telefonov in računalnikov do oblačil in čevljev. Večina ljudi je prepričana, da so podjetja glavni krivci za izkoriščanje delavcev, otroško delo in uničevanje okolja. Toda čeprav bi želeli verjeti drugače, je dejstvo, da potrošniki s svojimi nenasitnimi željami tovrstna podjetja spodbujamo k še večji ponudbi, še večji produkciji in še nižjim cenam.

Če nam ni všeč, kje in kako ta oblačila nastajajo, in nimamo sredstev za nakup etično narejenih oblačil, se lahko odločimo za trgovine »2nd hand/vintage«, izmenjavo oblačil oziroma si nekajkrat na leto kupimo kakšen kakovosten kos. Po drugi strani pa vsa tista oblačila, obutev in dodatke, ki jih praktično ne nosimo, prodamo ali zamenjamo. Kaj pa predsodki? Vas trgovine »2nd hand« ne mikajo, ker naj bi imele čuden vonj, ker ne veste, kdo je tamkajšnja oblačila nosil pred vami in ker se vam tovrstni nakup oblačil zdi nehigienski? Ste kdaj pomislili, koliko ljudi je pred vami pomerilo hlače ali majico v vsem najljubši trgovini? Veste, da je vonj oblačil v teh trgovinah pravzaprav vonj nevarnih kemikalij, ki jih uporabljajo za barvanje ali mehčanje materialov? Če se vam zdi grozno uporabljati stvari, ki jih je pred vami uporabljal kdo drug – kaj pa brisače in posteljnina v hotelih in apartmajih? Kozarci in pribor v gostilnah? Mehki hotelski plašči in rabljen avto s tekstilnimi sedeži?

Če ste se vprašali, ali s tovrstnimi ukrepi sploh kaj pripomorete k izboljšanju položaja, je vaše vprašanje kar na mestu. Kot pri ločevanju odpadkov lahko ukrepamo samo sami pri sebi in apeliramo na ostale, da bodo ravnali enako, če se seveda kot omamljeni odvisniki lahko uprejo čarom potrošniške ideologije. V očeh zelenih aktivistov je odgovornost na ramenih posameznika, ki naj bi ravnal razumno ter podpiral etično in okolju neškodljivo potrošnjo. Ta strategija lahko prispeva k spremembam v pravo smer, ampak žal večinoma lahko deluje le v ozkem krogu izo-

brazenih in ozaveščenih ljudi, ki pa morajo imeti tudi določene finančne predispozicije. Nikakor ni naključje, da so v oglaševalski industriji zaposleni predvsem izkušeni psihologi, ki se ukvarjajo natanko z ustvarjanjem želja in manipulacijo naših zaznav ter posledično hitro zamajajo našo presojo in nam elegantno »vsilijo« odločitev. Je potemtakem nepravilno pričakovati, da bo potrošnja posameznika stvar razuma?

Vsem poznana situacija: ljudje iz trgovine prinesejo več, kot potrebujejo, ali zapravijo več denarja, kot nameravajo, doma pa se držijo za glavo ob pogledu na račun. Jezni, da so jih premamili oglasi ter popusti in ugodnosti, s katerimi prodajalci kar tekmujejo med seboj.

Oglaševanje in prodaja sta postala prava znanost, oglase ustvarjajo izjemni marketinški strokovnjaki z veliko psihološkega znanja. Živimo namreč v kapitalizmu, ki ga poganja potrošništvo, in da sistem preživi, moramo kupovati več, kot potrebujemo, in posledično zapraviti več denarja, kot ga zaslužimo. Zato je cel marketing namenjen temu, da nas prepriča, da kupujemo. Oglasi so usmerjeni v naše znane in neznane frustracije, pritiskajo na naša čustva in strahove ter izkoriščajo ostale psihološke sprožilce, ki nas usmerijo v nakup. Ker to potrošniško družbo kot posamezniki težko spremenimo, se ji lahko prilagodimo tako, da trošimo le toliko, kolikor je nujno potrebno. Če se zavedamo pasti oglasov in pretiranega trošenja, se lažje upremo obiskovanju trgovin in kupovanju stvari, ki jih sploh ne potrebujemo. Še kliše za popotnico: življenjske sreče ne boste našli v nakupovalnih središčih, ampak v nematerialnih dobrinah; naravi, medsebojnih odnosih.

Maša Vodnik
gim. Poljane

IMPLICITNO ZLO ALTRUIZMA

Kaj je največja laž v dolgi zgodovini človeštva? Antiteisti bi argumentirali, da je to organizirana religija; milijarde žrtev in nesmiselni spopadi, ki so nastali kot njena posledica. Marksisti bi argumentirali, da je to kapitalizem, ideja kroženja kapitala in povečevanje dobička kot največji dosežek v socialni shemi. Ljudje na desni strani ideološkega spektra bi dejali, da je to liberalizem, razvrat družbe in dekadentno ravnanje oseb, ki ne spadajo v pravilno družbo. Vendar, vprašati se moramo, kaj je pripeljalo do vseh zločinov, do vseh pobojev, do vsega podlega in fanatičnega na tej zemlji. Le kakšen transcendenten koncept bi lahko bil odgovoren za dolg seznam človeškega trpljenja, napak in naivnosti? Altruizem.

Altruizem postavlja temelj za dognanje sveta, v katerem je vsako dejanje namenjeno izboljšanju stanja drugega; naj bodo to revni, zatirani, pravični ali kakršenkoli drug čustva vzbujajoč izraz si demagogi izberejo. Razumeti vlogo posameznika kot dopolnilo kolektive, kot prispevnika za večji cilj je drastično protičloveška filozofija. Nič ni bolj v neskladju s človeško naravo kot altruizem in ravnanje v dobro drugega kljub pomanjkanju koristi samemu sebi ali celo v lastno škodo (sklicujem se na politiko mnogih držav v zvezi z multikulturalizmom)

Državna, verska in ideološka oblast temelji na altruističnem pogledu na svet. Kot primer vzemimo nacionalsocializem, ki gradi močno državo z namenom zaščite svojega ljudstva in

izločitve nezaželenih elementov. Takšna struktura družbe je paralelna in identična strukturi, ki ji je po namišljenem ideološkem spektru nasprotna. Sodobna družba gradi močno državo z namenom zaščite šibkih (revnih, etničnih manjšin itd.). Okoriščenec je v vsakem primeru nekdo drug. Nobeno dejanje ne sme biti, po altruističnem razmišljanju, storjeno za lastno dobro.

Namen, metoda izvrševanja in potrebe za izvrševanje so arbitrarna odločitve demagoga. Namišljena ideološka dihotomija »levice in desnice« je orwellovska metoda zameglitve prave slike. Altruistično razmišljanje je podlaga za obe spektrski skrajnosti in prav tako si obe prizadevata za popolno izničenje človeka kot posameznika. Ideološki spekter je iluzija, razlikovanje je le v podrobnostih; jedro je enako.

Zakaj je v sodobni družbi potreben davkoplačevalec? Da financira socialne programe in »zaščiti revne«. Samointeres je sebičnost, skvarjenost; takšno je razmišljanje kolektivistov. Kdo je pravi okoriščenec teh dejanj? Kdo pridobi s krajo (obdavčitvijo) poštenim ljudem? Vsakdo, ki ljudstvu pridiga o potrebi pomoči drugim, vedno ponudi sebe kot izvršilca te dolžnosti. Država pomaga revnim, partija pomaga delavcem, papež pomaga vernim, vodja pomaga svojemu »volku« (nac.-soc.).

Tem vsepravičnim altruistom je treba predati svojo osebo, svoja prepričanja in se popolnoma podrediti njihovi volji, v imenu višjih vrednot. Definiciji vrednot pa se nosilci le-teh radi izo-

gibajo. Rečeno je le, da morajo biti te vrednote izpolnjene in da so objektivno pravične. Nestrinjanje je izraz sebičnosti, samointeresa, ki pa je seveda nemoralen, zloben, nekompatibilen z družbo in njenimi interesi. Kot pravi pisateljica in filozofinja Ayn Rand: »Obstajata dve moralni vprašanji, ki ju altruizem meče v isti koš: (1) Kaj so vrednote? (2) Kdo naj bi imel korist od teh vrednot? Altruizem zamenja prvo vprašanje z drugim, na prvega pa ne odgovori.« (Rand, 1964)

Individualistično razumevanje vrednot je za altruiste nesprejemljivo. Trdijo, da uporaba sile ni neupravičena, če je njen namen moralno dober, trdijo, da je etično upravičena in celo da je etično obvezna. Ljudje so po altruističnem razumevanju sveta moralna lastnina drugih, njihova naloga pa jim je služiti. Če dolžna oseba skrbi zase, potem krši »pravice« osebe, ki ji je po altruistični filozofiji moralno dolžna. Tukaj se pojavi sodoben pojem socialna pravica. Socialna pravica se v sodobnem kontekstu večinoma navezuje na fašistično cenzuro vsega govora in vseh aktivnosti, ki jih »moralne avtoritete« interpretirajo kot škodljive za skupno dobro. Asociirana s socialno previco je »signalizacija vrlin« (ang. virtue signalling), kar se navezuje na sodobno kolektivistično agendo, vizijo družbe, ki ravna in razmišlja tako, kot si te »osebe vrlin« želijo. Pridigajo o strpnosti, solidarnosti in radodarnosti, pozabijo pa na človeka.

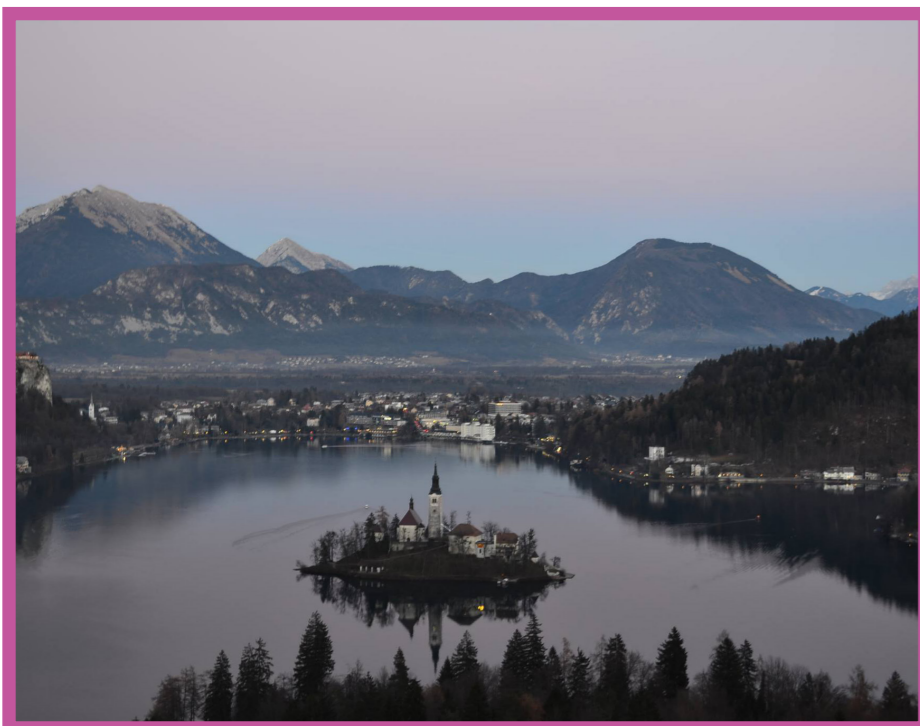
Seveda je v tem kontekstu treba

tudi omeniti politično korektnost, ki se je kot izjemno neprijeten rak oprijela vseh vidikov sodobne kulture. »Moralne avtoritete« v svojem velikem pohodu do popolnega sveta cenzurirajo govor, ki je z njihove perspektive neprimeren. To se kaže v omalovaževalnih kampanjah in napadih na provokatorje, na ljudi, ki razmišljajo drugače. Kakršnokoli nestrinjanje z agendo strpnosti, solidarnosti in radodarnosti (z drugimi besedami: nasprotje vsega, kar je človeško) je doživetost kot moralni zločin (primeren bi bil izraz iz Orwellovega romana 1984 »miselni zločin«). Umetno konstruirati družbo, ki temelji na žrtvovanju osebnega interesa za skupno dobro, je nenaravno in protičloveško. Na tej točki v dolgi zgodovini razvoja človeške vrste smo prišli do razpotja. Ravno to je v človeškem kontekstu največje razpotje. Ne smemo se prepustiti iluziji namišljene ideološke vojne. Spekter ni štiridimenzionalen, ni tridimenzionalen, ni dvodimenzionalen. Spekter ima le dve točki: moralno suženjstvo ali popoln izraz največje in najnaravnejše človeške vrline – sebičnosti.

Da, sebičnosti. Sebičnost je edina pot do napredka, do odprave represivne filozofije altruizma. Človeštvo lahko svoj potencial doseže le v kontekstu individuumu.

Benjamin Virant

INTERVJU Z DR. GNAMUŠ

Nadja Gnamuš, sicer profesorica umetnostne zgodovine na naši šoli, je že drugo leto mentorica Šubawskega. Z njo smo opravili krajši intervju, v katerem razglabljamo o sami reviji, prostem času dijakov in sami šoli.

Intervju opravila Tina Tomšič

Zakaj ste postali mentorica Šubawskega?

Pravzaprav so me k tej vlogi nagovorili dijaki in sem pristala. Pobudnica šolskega časopisa je bila na šoli Nataša Šipek, ki še vedno sodeluje, predvsem kot lektorica. Njena vloga pri Šubawskem je velika, navsezadnje lektura izpili formo in pogosto zjasni pomen. To pa je v času površnega odnosa do materinščine, ki je nastopil z vsesplošno razširjenostjo angleškega jezika in spletnim »žargonom«, gotovo pomembnejše, kot ste pripravljeni verjeti. Nataša je bila pobudnica časopisne dejavnosti na šoli, kasneje pa ste si dijaki zaželeli avtonomije in popolnoma svojega časopisa, osvobojenega profesorskih idej in sugestij. Mislim, da ste me za mentorstvo prosili predvsem zato, ker ste verjeli, da ne bom s cenzorskimi zamejitvami posegala v teme in vsebino samega časopisa. Zdaj, po izidu dveh števil, sem vesela, da sem mentorstvo sprejela. Seveda pa ne moremo mimo dejstva, da je, kljub želeni avtonomiji, Šubawski še vedno časopis, ki nastaja v okviru institucije ...Toda mislim, da ta paradoks kar uspešno rešujemo in dobro krmarimo med

Scilo in Karibdo. Podpiram vašo zahtevo, da ustvarjate in zasledujete vsebine, ki vas zanimajo, in mislim, da je izjemno pomembno, da čutite potrebo, da se odzovete na družbeno vprašanja, na sodobnost in sploh na čas, v katerem živite. Svojo mentorsko vlogo vidim predvsem v spodbudi pri vašem početju, pa tudi pri zasledovanju potencialnih mladih piscev. V izbor vsebin ne posegam, vseeno pa je tu in tam potrebna kakšna kritična osvetlitev. Včasih ste prehitro zadovoljni in rajši izberete enostavnejšo pot, pa čeprav na račun prepričljivosti vsebine.

Kako vidite napredek časopisa?

O napredku v tem kratkem času težko govorim. Smo pred izidom tretje številke. Toda v časopisu zagotovo vidim perspektivo. Pozitivno je, da se mladi odzivite na aktualno družbeno tematiko, na dejstva, ki nas obkrožajo, in vesela sem, da s kritičnim očesom opazujete svet. V lanski številki ste se prizadeto in s humanistične perspektive odzvali na problematiko ksenofobije, na begunsko krizo pa tudi na vlogo ženske v sodobni družbi. Zan-

imajo vas stvari, s katerimi se soočamo in ki nas težijo. Prav vi, mladi, ste nosilci prihodnje družbe in pomembno je, da se opredeljujete do vprašanj, ki bodo krojila prihodnost, da kritično razmišljate in da navsezadnje ne nasedate postfaktični reklamni podobi, vrednotam in prioritetam, ki jih oglašuje sodobna medijska družba. Časopis je smiselno zastavljen. Sestavljajo ga različni tematski sklopi, zelo me seveda veseli, da ste posebno rubriko dodelili tudi kulturi, ki je v naši instrumentalizirani družbi podcenjena in potisnjena na dno hierarhične lestvice pomembnosti in vrednot. Zelo dobrodošlo je tudi medgimnazijsko povezovanje in izmenjava člankov, saj s tem mladi med seboj izmenjujete mnenja in širite področje svojega glasu.

Kako vidite apolitično pozicijo časopisa in kako bi jo v prihodnje lahko manevrirali?

Danes je prostor okužen s političnim, politizacija je prevzela vse sfere našega delovanja; to je nadvse zlorabljen izraz. Politične so vse odločitve, ki jih sprejemamo, politično je lahko celo nekaj tako marginalnega, kot je to, kako se odzoveš

na telefonski klic, ko vidiš ime klicatelja. Politika je v osnovi ukvarjanje z razporejanjem, določanjem in legitimiranjem pozicij moči. Kar zadeva šolski časopis, je to zahteva, da se ta strankarsko ne sme opredeljevati. Prav tako so pomembni korektnost in objektivnost (torej čim večja informiranost iz različnih virov) pri izražanju vaših stališč, ustrezna argumentacija in izogibanje govoru, ki je lahko žaljiv do drugače mislečih. Tu je problem, ker gre za šolski, institucionalni časopis in lahko to marsikdo izrabi in na ta način sproži očitke proti šoli. Je pa res, da ste dijaki včasih zaletavi in ne premislite dovolj pragmatičnega učinka svojega govora na prejemnika.

Kako vidite pozicijo naše šole v nekem širšem gimnazijskem prostoru?

To bi težko rekla in niti ne vem, ker nimam veliko izkušenj z drugimi gimnazijami, zato se težko izrekam z neke gotove pozicije. Obstajajo statistike, obstajajo primerjave, obstajajo govorice, vendar z njimi ne želim operirati. Se bom držala starega pregovora, naj se v lastno skledo ne pljuva. Tudi t. i. profila dijaka na naši šoli ni mogoče posplošiti. Imamo veliko radovednih, zvedavih mladih ljudi, ki se zanimajo za raznovrstne stvari, pa tudi takšnih, ki nimajo želje po nikakršnem udejstvovanju, kaj šele po prostovoljnem izvenšolskem delu,

kakršen je, recimo, časopis. Kot profesorica bi si želela, da bi bili dijaki bolj vedoželjni, radovedni, da bi za nekaj časa odložili svoje elektronske zabavišne platforme (mobilne telefone) in si sneli očala iluzije, ki zastirajo pogled na bistvene stvari v življenju. Zdi se mi, da se mladi premalo zavedate, da je vednost edini privilegij, ki ga je lahko, vsaj še zaenkrat, deležen vsak.

Kako obšolske dejavnosti vplivajo na kasnejši uspeh v življenju?

Mislim, da so zelo pomembne, saj na ta način lahko posameznik sledi in izrazi svoj interes bolje kakor, recimo, znotraj formalnega izobraževanja. Na nek način te dejavnosti bolj odločajo o uspehu, kakorkoli ga že merimo, kot šola, hkrati pa dajejo prostor nečemu, česar v formalnem izobraževanju ni oz. kar primanjkuje. Tako imate seveda možnost popolnoma drugačnega izraza, raziskujete ali ustvarjate svoje vsebine in ne zgolj tistih, ki jih zapoveduje institucija. Kot gimnazijci ste časovno zelo obremenjeni, zato le redki najdete čas za obšolske dejavnosti in zanimanja. Toda to je vedno naložba za prihodnost – najlepše je v življenju početi nekaj, kar te veseli. Tako tudi sama dojemam svoje delo; ukvarjanje z umetnostjo zame ni samo služba, je tudi del življenja, ki daje smisel.

Kaj pričakujete od novega ravnatelja?

Počakajmo, pustimo se prenetiti. Pravzaprav so pričakovanja odvisna tudi od osebe, ki bo to pozicijo prevzela. Kdorkoli že to bo, njeno ali njegovo delo ne bo lahko.

Depresivna romanca

Opomba!

Ta članek bo povzeta analiza našega odnosa do duševnih bolezni, v katerem se bom poglobil v vzrok in posledico našega obnašanja do že prej omenjenih tem. Občasno se bom skliceval tudi na vlogo posameznika v in izven sistema, kjer pa moram povedati, da v svojem življenju nisem bil vključen v psihiatričnem oddelku našega zdravstvenega sistema.

Depresija, bipolarna motnja in obsesivno kompulzivna motnja ali OCD so zelo možno ene od najbolj znanih duševnih motenj, za katere so slišali že skoraj vsi. Med širšim prebivalstvom prevladuje predstava depresije kot malo daljše in hujše obdobje žalosti, bipolarna motnja je kot vreme (se hitro in brez-posledično menja iz dobrega v slabo) in OCD je malo bolj intenzivna oblika ljudi, ki imajo radi vse urejeno in pripravljeno v nekem redu in okolju.

Lahko rekli, da smo v zadnjih 100 letih prišli zelo daleč s tem, da te motnje priznavamo kot prave bolezni in naša najboljša metoda zdravljenja ni več terapija z elektrošokom ali lobotomija, vendar velika paleta antidepressivov (definitivno ne izpopolnjen ali splošno zelo ugoden sistem za posameznika, vendar je korak v pravo smer) in »pogovornih terapij«. In to, da ljudje o njih vsaj nekaj malega vedo in k temu pristopijo bolj »dostojanstveno« kot pred stolet-

jem, je pred nami še vedno dolga pot, da na tem področju medicine in medčloveških odnosov pridemo na raven, ki je spoštljiva za naš čas in prostor.

Najprej si pogledjmo zakaj je ta tema in problem, ki ga predstavljam tako pomemben.

Organizacija WHO (World Health Organization) v »članku« iz februarja leta 2017, poroča pa svetovno okoli 300 milijonov ljudi trpi z depresijo. Ista organizacija poroča, da vsako leto 800 000 ljudi naredi samomor, in to, da je samomor zdaj drugi glavni vzrok smrti za ljudi med 15. in 29. letom starosti, poleg tega pa še 15% ljudi, ki simajo več kot 60 let trpi z duševno motnjo neke vrste. Ti podatki in več, bi morali od vsakega posameznika zahtevati vsaj trenutek premisleka glede prihodnosti samega sebe in ljudi, ki nas obkrožajo.

Zdaj pa si oglejmo delen vzrok, ki je po mojem mnenju eden od najpomembne-

jših faktorjev v našem odnosu z duševnimi motnjami.

ROMANTIZACIJA/PRETI-RAVANJE=NETOLERANCA

Naša kultura in naše obnašanje je splošno ogromna mešanica idej in kulturnih odsekov celega sveta, eden od največjih prispevkov na ta kulturni koktejl pa ima definitivno filmska industrija, s poudarkom na Ameriški filmski »monopol« v zahodnem svetu. V velikem delu je na tem področju Hollywood znan kot ogromna tovarna propagande za romantiziranje in posploševanje duševnih bolezni in političnih/znanstvenih/vse splošnih terminov. Za filmsko industrijo so bile duševne motnje vedno orodje za poudarek napake v človeškem umu in jih zato uporabile za čisti profit, saj kdo ne uživa v tem, da Christian Bale pobija ljudi v filmu American Psycho, saj je seveda psihopat. Ali pa izrabe disociativne motnje identitete v novem filmu Split.

*Ta neodgovorna izraba duševnih motenj za profit ni samo nespoštljiva in moralno siva (v najboljšem primeru), povzroča tudi hudo škodo pri splošni predstavi duševnih motenj s strani publike in vodi le v stereotipe in neutemeljen strah, ki odganja ljudi od soočenja z realnostjo tega problema in spodbuja neko »mistiko« ali nerazumljivost k samemu problemu.

Vendar niso pretirano patriotske filmske uspešnice edini razlog in faktor pri naši percepciji teh motenj. Pri splošni ozaveščenosti in preventivi bi morale sodelovati tako šole kot zdravstveni sistem na splošno in tu vidimo monumentalno napako in zaostajanje našega sistema za duševno zdravje. Preventiva in ozaveščanje sta ena od bolj uporabnih orožij pri boju proti romantizaciji in stereotipi, ki pa jih trenutno nismo deležni v skoraj nobeni meri.

*Čeprav je odgovornost vsakega posameznika, da ozavesti samega sebe če mu znanje ni že prej podano, je tu treba poudariti, da pri tako resnih in vsakdanjih temah odgovornost ozaveščanja ne bi smela pasti na posameznika, ampak bi jo kot ostalo splošno zdravstveno izobrazbo morali biti deležni vsaj

v osnovni šoli ali pa na začetku srednješolskega izobraževanja.

Neučinkovitost našega ozaveščevalnega sistema na tem področju je lahko jedrnato povzeta s to primero: »Vsak 15 letnik ve, da je varno uporabljati kondom, ve da si mora vsaj dvakrat ali trikrat dnevno umivati zobe, le redka peščica pa se jih zaveda nevarnosti adolescentne depresije in bipolarnosti.«.

PRIHODNOST

Čeprav je status quo glede duševnih motenj trenutno v slabem stanju (pod moralnim standardom današnje dobe), se moramo zavedati, da sta ta čas in ta status quo najbolj progresivna v človeški zgodovini in, da trend izboljšave opcij in oblik zdravljenja v zadnjih stotih letih definitivno narašča na bolje. Z vgradnjo splošne izobrazbe bi lahko olajšali tudi položaj ljudi z zgodovino duševnih motenj in potencialno naredili našo družbo splošno bolj primerno za udobno življenje ljudi, vseeno od njihovega trenutnega ali preteklega zdravja.

Vendar to definitivno ni stvar, ki bo prišla sama od sebe z vključitvijo parih ur splošne izobrazbe glede obnašanja in odnosa z ljudmi s slabšim mentalnim zdrav-

jem. Odgovornost posameznika še vedno je, da to znanje inkorporira v svoje vsakdanje življenje in spodbuja podobno obnašanje pri drugih.

Naša prihodnost glede duševnega zdravja je definitivno eno od področji, kjer moramo spodbujati razvoj zdravstva ter progresivnost in odprtost družbe k takim problemom, saj v današnjem 24/7 konstantno budnem svetu, kjer je stres vsakdanji pojav ogromnega dela družbe in mladih ni več prostora za netoleranco in nerazumevanje.

Nejc Laznik
gim. Poljane

